

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

НИВАТА НА ВИСШИ ЗНАНИЯ

С предговор и послеслов от Мари Щайнер

1993 г.

ИЗДАТЕЛСТВО РУДОЛФ ЩАЙНЕР,
ДОРНАХ / ШВЕЙЦАРИЯ

Издадено от Администрацията на наследството на Рудолф
Щайнер

Първоначално публикувано в списание «Луцифер-Гнозис»
в числа 29, 30, 32, 34 и 35
(октомври 1905 г. - май 1908 г.)

2-ро издание в специални печатни броеве от
„Луцифер-Гнозис“ бр. 29-35, 1908 г.

3-то издание, единичен брой (специална
колекция от препечатки) от «Lucifer-Gnosis»,
брой 34, 1908 г.

4-то издание (издание на първа книга), Дорнах 1931 г

5-то издание, пълно издание Dornach 1959

6-то издание, пълно издание Dornach 1979

7-мо издание, пълно издание Dornach 1993

Библиография № 12

Всички права запазени от Администрацията на имението „Рудолф
Щайнер“, Дорнах/Швейцария

© 1979 от Администрация на имението „Рудолф Щайнер“,
Дорнах/Швейцария

Отпечатано в Германия от Konkordia Druck, Bühl

ISBN 3-7274-0120-6

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор от Мари Щайнер (1931)	7
От предговора към петото издание на книгата „Как да постигнем висше знание“ Светове? (1914)	13
Етапите на висшето познание	15
Въображението	36
Вдъхновението	52
Вдъхновение и интуиция	69
От послеслова на Мари Щайнер (1931) . .	85
Бележки на редактора	
Този брой	87
Списък с корекции на текст	88
Бележки по текст	90
Преглед на Пълните съчинения на Рудолф Щайнер	93

ПРЕДГОВОР ОТ М А Р И ЩАЙНЪР

(1931 г.)

Списанието „Луцифер“, издавано от Рудолф Щайнер в служба на духовната наука, е разширено през 1904 г. чрез сливането му с австрийското списание „Гнозис“. Под двойното заглавие „Луцифер-Гнозис“ то публикува есетата на Рудолф Щайнер, които по-късно, събрани, се превръщат в книга, която, наред с „Теософия“ и „Окултна наука“, се счита за едно от фундаменталните произведения за въведение в антропософски ориентираната духовна наука. Продължение на тези есета се появява под заглавието „Етапите на висшето познание“. Предвиждаше се те по-късно да образуват втори том, като продължение на размислите, започнати в „Как се постига познание за висшите светове?“. Огромният обем работа и изключителните изисквания на Рудолф Щайнер към лекционния му график обаче постепенно правят невъзможно отделянето на достатъчно време на списанието, въпреки че тиражът му непрекъснато се увеличава. Поради липса на време то трябваше да бъде прекратено. По този начин понататъшното публикуване на тези есета върху „Етапите на висшето познание“ беше прекъснато. Често получавахме молби да ги направим отново достъпни чрез ново издание. С това това желание е изпълнено. Тъй като текстът прекъсва рязко, книгата не може да претендира за завършеност. Следователно беше основателно да се запитаме дали публикацията не би била по-добра...

То трябва да остане недовършено. Недовършените изложения, обещани тук, вече са публикувани в много други форми и под други заглавия. Въпреки това, за духовния търсач остава факт, че завладяването на духовната реалност е възможно, а не илюзия, само ако човек многократно се връща към духовното съдържание, веднъж добре изследвано и никога достатъчно обработено, ако многократно преживява отново пътя, който някога е сочил пътя към духовния свят. Душевият живот на медитиращия трябва да се поддържа толкова течен, че проблясъците, предоставени от един път, да го направят още по-възприемчив към далечни перспективи от други гледни точки.

Публикуваните тук есета притежават и историческа стойност. Те разкриват отправната точка, която е трябвало да заеме езотеричното учение на Рудолф Щайнер; показват ни как той се е превърнал в пионер и в тази област, в която за първи път на човечеството е било позволено да бъде поверено на свободата чрез него. За да се случи това, е трябвало да се положи основа с глобална перспектива и най-голямо чувство за отговорност, да се създаде начин на мислене, който да позволява на човечеството, намирайки твърда морална опора в себе си, да избегне поддаването на изкушенията и грешките в тази свобода. За да се осъществи подобен акт в решителния повратен момент на историческите катаклизми, сред враждебни противостоящи сили, разчитайки единствено на себе си, е бил необходим огромният етос, който пронизва цялото житейско творчество на Рудолф Щайнер.

То пулсираше в него и не го оставяше без друга мисъл освен благополучието на човечеството, спасението на Запада от надвисналата гибел. За тази цел строителството трябваше да започне от основите, по начин, който отговаряше на изискванията на времето. Синтезът на цялото знание беше необходим.

Ако човек се обърне към тези есета, написани в началото на онова удивително житейско дело, което приключва на 30 март 1925 г. и което скоро след началото на века получава съдбовен обрат чрез връзката си с теософските кръгове, подхранвани от ориенталски източници, човек е принуден да си зададе въпроса: Как да се разбира, че Рудолф Щайнер, който също ни води към свобода в областта на езотеризма, и тук ни поставя сами и ни позволява само да се заклеваме пред собствения си висш аз, това, което иначе ученикът трябва да даде на учителя като залог? Че Рудолф Щайнер все още говори тук в тези есета за необходимостта от стриктно придържане към водача, поставяйки ученика, така да се каже, в зависимост от учителя?

Всъщност, описанията на Рудолф Щайнер са просто връзка на доверие. Той избягвал и отхвърлял авторитаризма от самото начало. В древността посветените жреци поемали пълна отговорност за посветения в мистериите на духовното битие и упражнявали волята си върху него. По този начин той бил едновременно защитен и напътстван и можел да избегне опасностите, които иначе биха го обзели. Егото му все още се носело над физическото му тяло, неговото...

Самосъзнанието все още не се беше пробудило. Пътят на прогресивното обучение по мистерии трябваше да събуди това самосъзнание все повече и повече. И в християнското посвещение, чрез позоваването на Световния Учител, виждаме зависимостта от личния учител вече смекчена, дори и все още да присъства. В розенкройцерското обучение *тя* все повече губи личния си характер и се трансформира в отношения на доверие. Учителят помага на ученика, показва му пътя, който търси и не може да намери сам, подкрепя го морално и посочва опасностите, които заплашват характера му – опасности, произтичащи от суетата, от илюзията на измамни образи, които той трябва да се научи да различава от истинската духовна реалност. По този начин учителят е помощник, който би се отдръпнал незабавно в момента, в който доверието се загуби. В повратния момент в живота ни, учителят, действащ в настоящата епоха, трябваше да посочи миналото, настоящето и бъдещето на човешките духовни стремежи и, започвайки с образованието на индивида, да разшири работата си, така че тя да може да се превърне в постижение на човечеството: новопридобит елемент от живота за потомството. Така Рудолф Щайнер създава наука за посвещението, в която отсега нататък всеки сериозен, морално стремящ се човек ще може да намери основата, която го поддържа, ще може да схване елементите, които изострят проникателността му, докато пред него се отварят нови светове. Те не е нужно да бъдат несигурни; те имат достатъчно, за да се ориентират, докато не намерят водача в духовните сфери. Такъв водач не е съществувал преди Рудолф Щайнер.

Неговата интелектуална работа започна. Неговото дело е „науката“ за посвещението. Чрез нея се разкрива онова, което е било скрито в мистериите на древните храмове: освен знанието за ставането на световете, знанието за предстоящото слизание на Христос; и онова, което е било запечатано в Църквата: изкупителният акт на освобождението на човечеството чрез Христос, самопроникването на индивида, което се разгръща чрез Него с течение на времето. Вместо лично ръководство, задачата сега става да се води човечеството, чрез силите на духа на епохата, към човешкото аз, към Христос. Съзнанието на индивида е узряло, за да приеме висшата сила на себе си, самосъзнанието се издига до духовното аз.

Това е дело на бъдещето. Но само като стои на почвата на миналото, човек, подготвяйки се за бъдещето, може да оплоди настоящето. В противен случай човек твори напразно. Метаморфоза и тук. Бъдещето се оформя чрез трансформиране на настоящето, което стои на почвата на миналото. Нещо ново се добавя, както пролетта следва зимата. Слънчевата енергия запалва земята; това, което умира, това, което се трансформира в нещо съществено, се разпалва за нов живот, докато благодатта слиза отгоре.

Дори в областта на езотеризма, непрекъснатите исторически събития се разгръщат чрез закона за нарастващото развитие и приливите и отливите на преминаването и разцъфтяването на живота, докато не настъпи привидно внезапният момент, в който благодатта избухва с сияен блясък, подобно на чудото на озаряващия цвят в зеленото растение.

Далеч. И все пак без тази трансформация и постоянно усилване във всички области на живота, осъществявано от мъдри сили от форма на форма, новите ценности, даровете на духа, огнените езици на словото, не биха слезли до нас. Без знание за такива събития, онези, които ги получават, не биха могли да разберат какво предстои да се разгърне сред тях. Великото ново не би могло да влезе в сила, бъдещето не би могло да бъде спасено.

Душите, стремящи се към духовно познание, които се обръщаха към Рудолф Щайнер, бяха човешкият материал, предопределен от съдбата и доведен до него от времето, с който Щайнер трябваше да работи. От техните нужди и предразположения той трябваше да оформи това, което, основано на основана на знанието структура, можеше да се превърне в наука за посвещението. Беше от съществено значение да се извлекат хората от инерцията на епохата по отношение на духа; тези хора можеха да бъдат мостът за изискванията на бъдещето.

Най-трудната задача беше да се събуди чувство за вътрешна свобода и самостоятелност, поемайки отговорност за себе си. С щателно внимание към тази цел, Рудолф Щайнер желаше да бъде нищо друго освен наставник и — където бъде поискан — съветник, събудител на човешките духовни импулси. Той можеше да стане изпълнител на духовни реалности, защото мисленето и възприятието му бяха пропити с живот и се разгръщаха от крайник на крайник със силата на естествен организъм. Неговото духовно дело стои пред нас: възстановеното единство на науката, изкуството и религията.

ОТ ПРЕДГОВОР КЪМ ПЕТОТО ИЗДАНИЕ
НА КНИГАТА „КАК СЕ ПОСТИГА ПОЗНАНИЕ ЗА
ВИСШИТЕ СВЕТОВЕ?“

Когато пишех есетата, които съставляват тази книга, трябваше да се спра на някои неща по различен начин, отколкото правя сега, отчасти защото трябваше да посоча съдържанието на публикуваното от мен през последните десет години относно фактите за разбирането на духовните светове по различен начин, отколкото би трябвало сега, след публикуването. В моята „Окултна наука“, в „Ръководството на човека и човечеството“, в „Пътят към себепознанието“ и особено в „Прагът на духовния свят“, както и в други писания, са описани духовни процеси, чието съществуване тази книга, преди повече от десет години, трябваше да загатне, макар и с различни термини, отколкото изглеждат правилни днес. По това време трябваше да кажа за много неща, които все още не бяха описани в книгата, *че биха могли да бъдат научени чрез „устно общуване“*. Голяма част от това, което се имаше предвид под подобни указания, сега е публикувано. Въпреки това, именно тези указания може би не са изключвали напълно погрешните мнения сред читателите. Човек би могъл да види нещо много по-съществено в *личните* отношения с този или онзи учител за човека, стремящ се към духовно обучение, отколкото е общоприето. Надявам се, че в това ново издание, чрез начина, по който представям някои подробности, съм успял да подчертая по-ясно как това се отнася за духовното обучение.

В светлината на съвременните интелектуални условия, много по-важно е напълно *пряката* връзка с обективния духовен свят, отколкото връзката с личността на учителя. В духовното обучение учителят все повече ще поема ролята на просто помощник, позиция, която според по-новите възгледи учителят заема във всеки друг клон на знанието. Вярвам, че достатъчно подчертах, че авторитетът на учителя и вярата в него не трябва да играят по-различна роля в духовното обучение, отколкото във всяка друга област на знанието и живота. Струва ми се изключително важно точно тази връзка между духовния изследовател и тези, които развиват интерес към резултатите от неговите изследвания, да бъде оценявана все по-точно. По този начин вярвам, че подобрих книгата, тъй като след десет години успях да идентифицирам области, които се нуждаят от подобрение.

Тази първа част ще бъде последвана от втора част. Тази втора част ще предостави допълнителни обяснения за конституцията на душата, която води хората до преживяване на висшите светове.

Берлин, 7 септември 1914 г.

НИВАТА НА ВИСШИ ЗНАНИЯ

До срещата с двамата „Пазители на Прага“ пътят към висшето познание е очертан в книгата „Как да постигнем познание за Висшите Светове“. Сега ще бъдат описани и взаимоотношенията между душата и различните светове, докато тя преминава през последователните етапи на познание. Това представлява това, което може да се нарече „епистемология на езотеричната наука“.

Преди човек да поеме по пътя на висшето познание, той познава само първия от *четирите* етапа на разбиране. Това е етапът, присъщ на обикновения живот в сетивния свят. Дори в това, което първоначално се нарича „наука“, ние си имаме работа само с този първи етап на разбиране. Защото тази наука просто усъвършенства обикновеното възприятие, правейки го по-дисциплинирано. Тя оборудва сетивата с инструменти – микроскопи, телескопи и т.н. – за да вижда *по-точно* това, което невъоръжените сетива не могат да видят. Но етапът на разбиране остава същият, независимо дали човек вижда обекти с нормален размер с обикновеното око или наблюдава много малки обекти и процеси с лупа. Дори при прилагането на мисълта към нещата и фактите, тази наука остава на нивото на това, което вече се практикува в ежедневието. Човек класифицира обектите, описва ги и ги сравнява, опитва се да си състави картина на техните промени и т.н. Най-строгият естествоизпитател по същество не прави нищо в това отношение.

Действията му са различни от това да развива методите за наблюдение от ежедневието по изкусен начин. Знанията му стават по-обширни, по-сложни, по-логични; но той не напредва към различен вид *знание* .

В езотеричната наука този *първи етап на познанието* се нарича „материален вид знание“. Следват *три* по-висши етапа, а след това се добавят и други. Те ще бъдат описани тук, преди да продължи описанието на „пътя на познанието“. Ако приемем обикновеното – и сетивно-научно – знание като първи етап, тогава първо трябва да се разграничат следните четири етапа:

1. материални знания,
2. въображаемото знание,
3. вдъхновеното прозрение, което може да се нарече още прозрение, подобно на „волево-лещово“.
4. интуитивно прозрение.

Тези етапи ще бъдат обсъдени по-подробно по-долу. Първо, трябва да се изясни какво включват тези различни видове познание. В обикновеното сетивно познание влизат в действие четири елемента: 1. обектът , който прави впечатление върху сетивата; 2. *образът* , който човек формира за този обект; 3. концепцията , чрез която човек стига до мисловно схващане на нещо или процес; 4. „*Аз-ът*“ , който формира образ и концепция въз основа на впечатлението за обекта. Преди човек да формира образ – „представа“ – има обект, който...

Това го подтиква. Той не го създава сам; той го възприема. И образът *възниква от този обект*. Докато човек гледа дадено нещо, той се занимава със самото нещо. В момента, в който се отдалечи от него, той притежава само образа . Когато напусне обекта, образът остава „заседнал“ в паметта. Но човек не може да се спре само на формиране на „образи“. Трябва да стигне до „понятия“. Разграничението между „образ“ и „понятие“ е абсолютно необходимо, ако иска да бъде напълно наясно с това. Представете си за момент, че виждате кръгъл обект. След това се обърнете и ще запазите образа *на* кръга в паметта си. Все още нямате „понятието“ за кръга. Това възниква само когато човек си каже: „Кръгът е фигура, в която всички точки са на еднакво разстояние от централна точка.“ Едва когато човек си е формирал „понятие“ за нещо, той е стигнал до разбирането му. Има много кръгове: малки, големи, червени, сини и т.н.; но има само *едно* понятие - „кръг“. Всичко това ще бъде обсъдено по-подробно по-късно; Засега ще бъде очертано само това, което е необходимо за характеризиране на първите четири етапа на познанието. Четвъртият елемент, който се взема предвид в материалното познание, е „*Азът*“. В Аза възниква единство от образи и понятия. Този „Аз“ запазва образите в паметта си. Ако това не беше така, нямаше да възникне непрекъснат вътрешен живот. Образите на нещата биха останали само докато самите тези неща действат върху душата. Но вътрешният живот зависи от...

Освен факта, че възприятието е просто свързано с възприятието, „Азът“ се ориентира в света „днес“, защото му се появяват образи на определени обекти от „вчера“ . Помислете само колко невъзможен би бил психическият живот, ако човек имаше само образ на нещо, стига самото нещо да присъства физически. „Азът“ също така образува единство по отношение на понятията. Той свързва своите понятия и по този начин получава общ поглед, т.е. разбиране за света. Тази връзка на понятията се случва в „преценката“. Същество, което притежава само хлабави понятия, не би могло да се ориентира в света. Цялата човешка дейност се основава на способността за свързване на понятия, т.е. на „преценката“.

„Материалното познание“ се основава на факта, че хората получават впечатление за неща и процеси във външния свят чрез сетивата си. Те притежават способността за възприятие или чувствителност. Впечатлението, получено „отвън“, се нарича още *усещане* . Следователно, в „материалното познание“ се разглеждат четири елемента: усещане, образ, понятие и аз. На следващото по-високо ниво на познание впечатлението, получено чрез външните сетива, „усещането“, изчезва. Външен сетивен обект вече не присъства. По този начин, от елементите, с които хората са свикнали от обикновеното познание, остават само три: образ, понятие и аз.

Обикновеното възприятие при здрав човек не формира образ или концепция, ако не е налице външен сетивен обект. „Аз-ът“

Тогава той остава неактивен. Който формира образи, които би трябвало да съответстват на сетивни обекти, където всъщност такива не съществуват, живее във фантазия. – Но сега езотеричният ученик придобива именно способността да формира образи дори там, където няма сетивни обекти. За него нещо друго трябва да заеме мястото на „външния обект“. Той трябва да може да има образи, дори когато никакъв обект не докосва сетивата му. Нещо друго трябва да заеме мястото на „усещането“. Това е *въображението*. За езотеричния ученик на този етап образите се появяват точно така, сякаш сетивен обект прави впечатление върху него; те са толкова живи и истински, колкото сетивните образи, само че не идват от „материалното“, а от „психическото“ и „духовното“. Сетивата остават напълно неактивни в този процес. – Очевидно е, че човек първо трябва да придобие тази способност *да има смислени образи* без сетивни впечатления. Това се постига чрез медитация, чрез упражненията, описани в книгата „Как да постигнем познание за висшите светове?“. Човешките същества, ограничени до сетивния свят, живеят само в сферата на свят от образи, които са влезли в съзнанието им само чрез сетивата. Хората с богато въображение притежават такъв свят от образи, който се подхранва от един по-висш свят. Изисква се много внимателно обучение, за да се разграничи илюзията от реалността в този по-висш свят от образи. Твърде лесно е човек да си каже, когато подобни образи за първи път се появят пред ума му: „Ах, това са просто въображения, просто отливи на моя умствен живот.“ Това е само...

Това е разбираемо. Защото хората първоначално са свикнали да наричат „реално“ само това, което без тяхна намеса им е дадено от здравата основа на сетивното им възприятие. И първо трябва да се научат да приемат за „реални“ нещата, които са причинени от нещо съвсем различно. И в това не могат да бъдат твърде внимателни, за да не станат фантазори. Решението за това кое е „реално“ на по-високо ниво и кое е просто „илюзия“ може да дойде само от *опита* . И човек трябва да придобие този опит чрез тих, търпелив вътрешен живот. Първо, човек трябва да е напълно подготвен „илюзията“ да му играе номера. Навсякъде дебнат възможности за поява на образи, основани единствено на измами на външните сетива, на необичаен живот. Всички такива възможности първо трябва да бъдат елиминирани. Първо трябва напълно да се блокират източниците на фантазия; едва тогава може да се стигне до *въображението* . След като човек достигне тази точка, той осъзнава, че светът, в който навлиза по този начин, е не само толкова реален, колкото сетивния свят, но и че е *много по-реален* .

На *третия* етап на познанието дори образите изчезват. Човешките същества вече се интересуват само от „концепция“ и „аз“. Докато на втория етап те все още имат свят от образи около себе си, напомнящ за онези моменти, когато жива памет извиква впечатления от външния свят пред душата им, без реално да преживява такива впечатления, на третия етап дори тези образи вече не присъстват. Човешките същества живеят изцяло в чисто състояние.

Духовният свят. Всеки, свикнал единствено със сетивата, би могъл да се изкуши да повярва, че този свят е блед и призрачен. Но той е всичко друго, но не и това. Светът на образите на втория етап няма нищо бледо или сенчесто в себе си. Всъщност, такива обикновено са образите, които остават в паметта, когато външните неща изчезнат. Но образите на въображението притежават яркост и богатство на съдържание, които не само не могат да се сравнят със сенчестите образи в паметта на сетивния свят, но дори и с целия пъстър, постоянно променящ се сетивен свят. И това е само сянка в сравнение с царството на въображението. А сега, светът на третия етап на познанието! Нищо в сетивния свят не може да предаде неговото богатство и изобилие. Това, което усещането е за първия етап, а въображението за втория, е вдъхновението за третия . *Вдъхновението осигурява* впечатленията, а „аз-ът“ формира понятията. Ако човек иска да сравни този свят с нещо сетивно, тогава само звуковият свят на слуха може да се използва за такова сравнение. Но човек не се занимава с тонове, както в сетивната музика, а с чисто „духовен звук“. Човек започва да „чува“ какво се случва вътре в нещата. Камъкът, растението и т.н. се превръщат в „духовни думи“. Светът наистина започва да говори собствената си същност на душата. Звучи гротескно, но е буквално вярно: на този етап от познанието „човек *духовно чува* как расте тревата“. Човек възприема формата на кристала като звук; разтварящият се цвят „говори“ на човечеството. *Вдъхновеният*

Той е способен да разкрие вътрешната същност на нещата; всички неща ще се издигнат отново по нов начин пред душата му. Той говори език, който произхожда от друг свят, но който е това, което прави ежедневието разбираемо.

На *четвъртия етап на познанието* вдъхновението окончателно престава. От елементите, които човек е свикнал да разглежда от ежедневно познание, само „аз-ът“ остава релевантен. Езотеричният ученик разпознава, чрез много специфично вътрешно преживяване, че се е издигнал до този етап. Това преживяване се изразява с чувството, че той вече не стои *извън* нещата и процесите, които възприема, а *вътре в* тях. Образите не са обектът; те просто го *изразяват* . По подобен начин, това, което дава вдъхновението, не е обектът; то само го *артикулира* . Но това, което сега живее в душата, е наистина самият обект. Аз-ът се е излял върху всички същества; той се е слял с тях. *Животът* на нещата в душата сега е *интуиция*. Съвсем буквално е да се каже за интуицията: човек се промъква през нея във всички неща. В обикновения живот човек има само *една* интуиция и това е интуицията на самия „аз“. Защото „аз-ът“ не може да бъде възприеман отвън по никакъв начин; той може да бъде преживян само вътрешно. Едно просто съображение може да изясни това. Това е съображение обаче, което психолозите не правят с желаната строгост. Но колкото и незабележимо да е то, за тези, които го *разбират напълно* , то е от изключителна важност.

на най-фундаменталното му значение. То е следното: Всяко нещо във външния свят може да бъде наречено с едно и също име от всички хора. Масата може да бъде наречена „маса“ от всеки, лалето „лале“ от всеки, г-н Мюлер „г-н Мюлер“ от всеки. Но има една дума, която всеки може да каже само на себе си. Това е думата „аз“. Никой друг не може да ми каже „аз“; за всички останали аз съм „ти“. По същия начин всеки друг е „ти“ за мен. Само самият човек може да каже „аз“ на себе си. Това произтича от факта, че човек не живее *извън*, а *вътре* в „аз-а“. И по този начин човек живее чрез *интуитивно* познание за всички неща. Възприятието за собственото „аз“ е модел за всяко интуитивно познание. За да навлезе в нещата по този начин обаче, първо трябва да излезе извън себе си. Човек трябва да стане „безкористен“, за да се слее със „аз-а“, с „аз-а“ на друго същество.

Медитацията и концентрацията са сигурното средство за издигане до този етап, както и до по-ранните. *Те обаче трябва да се практикуват* тихо и търпеливо . Всеки, който вярва, че може да се издигне до висшите светове бурно, със сила, греши. И подобно убеждение би имал всеки, който очаква реалността във висшите сфери да се изправи срещу тях по същия начин, както в сетивния свят. Колкото и живи и богати да са световите, към които човек се издига, те са изтънчени и фини, докато сетивният свят е груб и суров. Най-важното нещо, което човек трябва да научи, е именно навикът да преживява нещо съвсем различно като „реално“.

Да го наречем така, както го наричаме в сферата на сетивата. А това не е съвсем лесно. Ето защо мнозина, които толкова нетърпеливо желаят да извървят тайния път, са осуетени още при първите стъпки. Те са очаквали да срещнат неща като маси и столове, а вместо това намират „духове“. Но тъй като „духовете“ не са твърди като столовете и масите, те им се струват като „въображения“. Това се дължи не на друго, а на непознаваемост. Човек първо трябва да придобие правилното възприятие за духовния свят; тогава той не само ще възприеме духовното, но и ще *го разпознае*. И голяма част от езотеричното обучение е свързано с това правилно разпознаване и оценяване на духовното.

Човек първо трябва да разгледа състоянието на съня, ако иска да получи представа за въображаемото познание. Докато човек не е достигнал по-високо ниво на познание от *материалното*, душата наистина живее по време на сън, но не може да възприема нищо в света, в който живее, докато спи. В този свят тя е като сляп човек в материалния свят. Такъв човек живее в света на светлината и цветовете, но не ги възприема. По време на сън душата се е отдръпнала от външните сетивни органи - окото, ухото, обикновената мозъчна дейност и т.н. Тя не получава впечатления чрез сетивата. Какво тогава прави по време на сън? Трябва да е ясно, че душата е в непрекъсната дейност, докато е будна. Тя получава външни сетивни впечатления и ги обработва: това е нейната дейност. Тази дейност спира по време на сън. Но

Душата в никакъв случай не е неактивна. Докато спи, тя работи върху собственото си тяло, което се изтощава по време на будно състояние . Това износване се проявява като умора. И по време на сън душата работи върху собственото си тяло, за да го направи годно за по-нататъшни часове будно състояние. От това може да се види колко важен е правилният сън за доброто състояние на тялото . Човек, който не спи правилно, не позволява на душата си да извърши необходимата възстановителна работа върху тялото си. И следствието от това е, че тялото се влошава. Силите, с които душата работи върху тялото по време на сън, са същите, с които е активна в будно състояние. Само че в последното те се използват за приемане и обработка на впечатленията от външните сетива.

Когато у човек се зароди въображаемо познание , част от енергиите, изразходвани за тялото по време на сън, трябва да се използват по различен начин. Тези енергии след това се използват за развитие на духовните сетивни органи, които позволяват на душата не само да живее във висш свят, но и да го възприема. По този начин душата работи върху себе си, докато спи, а не само върху тялото си. Тази работа се осъществява чрез медитация и концентрация, както и други упражнения. В тези есета за висшето познание няколко пъти е посочено , че специфични инструкции за такива упражнения се дават само от човек на човек. Никой не бива да предприема тези упражнения сам. Защото само някой с опит в тази област може наистина да оцени...

трябва да се получи у един или друг човек, когато той се заеме да изтегли душевната си работа от тялото и да я приложи по по-висш начин.

Медитацията, концентрацията и други упражнения - карат душата да се отдръпне за известно време от връзката си със сетивните органи. След това тя се потапя в себе си. Нейната дейност е насочена навътре. В началото на това потапяне тази вътрешна дейност не се различава съществено от ежедневноста дейност. Тя трябва да използва същите идеи, чувства и усещания по време на тази вътрешна работа, както и в обикновения живот. Колкото повече обаче свиква да бъде, така да се каже, „сляпа и глуха“ за сетивната среда, колкото повече живее в себе си, толкова по-способна става за вътрешни постижения. И това, което е постигнала в това вътрешно потапяне, дава своите плодове първо в състояние на сън. Когато душата се освободи от тялото през нощта, това, което е било стимулирано от упражненията през деня, продължава да работи в нея. В нея се развиват органи, чрез които тя се свързва с по-висш свят по същия начин, както преди това се е свързвала с физическата среда чрез външните сетивни органи. От тъмнината на нощта се появяват светлинните явления на висшия свят. Тази комуникация първоначално е деликатна и интимна. И човек със сигурност трябва да очаква, че дълго време след събуждането, дневната светлина веднага ще спусне отново плътна завеса над преживяванията от нощта. Споменът за това, че е възприел нещо през нощта...

Това се случва много бавно и постепенно. Защото ученикът не се учи лесно да обръща внимание на деликатните образувания на душата си, които в хода на неговото развитие нахлуват в грубите преживявания на ежедневието сетивен живот. Отначало такива образувания му се струват като така наречените случайни впечатления на душата. Всичко зависи от това той да се научи да *различава* това, което дължи на обикновения свят, от това, което чрез собственото му същество се проявява като проява на висши светове. Той трябва да придобие това разграничение в тихо, интроспективно състояние на ума . Необходимо е първо да придобие чувство за стойността и значението на онези интимни образувания на душата, които подобно на „случайни идеи“ нахлуват в ежедневието и които всъщност са спомени за нощно общуване във висш свят. Щом човек схване тези неща по някакъв груб начин и ги измери с мярката на сетивния живот, те се разсейват.

От гореизложеното е видно, че чрез работата си в един по-висш свят, душата трябва да оттегли част от иначе подхранващата си дейност от тялото. В известен смисъл тя изоставя тялото на произвола на съдбата. Тялото се нуждае от заместител на това, което е осигурявало преди това. Ако не получи такъв заместител, е в опасност да се поддаде на разрушителни сили. Трябва да е ясно, че човешките същества са постоянно изложени на влиянията на средата си. Всъщност те живеят само чрез ефектите на тази среда. На първо място, в рамките на тази среда се разглеждат сферите на видимата природа. Човешките същества принадлежат към тази видима природа. Ако нямаше друг свят около тях...

Минералното, растителното и животинското царства, както и това на другите човешки същества: той не би могъл да живее. Представете си човешко същество, издигнато от земята в космоса; като физическо същество, то би загинало толкова мигновено, колкото ръката изсъхва, когато се отдели от тялото. Колкото силна би била илюзията, че човешката ръка се е отдала, когато е вярвала, *че* може да живее без тялото, толкова силна би била и заблудата, в която би изпаднал човек, ако би твърдял, че може да съществува като физическо същество без минералното, животинското и растителното царства и без други човешки същества . Освен гореспоменатите царства, има още три, които обикновено убягват на човешкото внимание. Това са трите елементарни царства. Те стоят в определено отношение под минералното царство. Има същества, които не достигат етапа на минерална кондензация, но които не са по-малко присъстващи поради тази причина и упражняват своето влияние върху човешките същества. (Сравнете казаното за тези елементарни сфери в есетата „От Акашовите записи“ и забележките за тях в моята „Теософия“.) По този начин човешките същества са изложени на влияния от природни сфери, които в известен смисъл трябва да се нарекат невидими. Когато душата работи върху тялото, съществена част от нейната дейност се състои в регулиране на влиянията на елементарните сфери, така че *те* да бъдат полезни за човешкото същество. В момента, в който душата частично оттегли дейността си от тялото, разрушителните сили от елементарните сфери могат да я завладеят. Това е едно от...

Опасност от висше развитие. Следователно трябва да се гарантира, че веднага щом душата се оттегли от тялото, то ще бъде достъпно само за положителни влияния от елементалния свят. Ако това не се вземе предвид, обикновеният човек се влошава в определено отношение, както физически, така и морално, въпреки че получава достъп до висши светове. Докато душата живее във висши сфери, вредните сили се вкореняват в плътното физическо тяло и етерното тяло. Ето защо някои негативни качества, които са били потиснати от балансиращия ефект на душата преди висшето развитие, могат да се проявят, ако липсва предпазливост. Хора, които преди са били добри, морални натури, могат при такива обстоятелства, когато се приближават към висши светове, да породят всякакви низки наклонности, повишен егоизъм, неискренност, отмъстителност, гняв и т.н. Никой не бива да се възпира от този факт да се възнесе към висшите светове; но трябва да се вземат предпазни мерки, за да се предотврати случването на подобни неща. Низшата природа на човека трябва да бъде укрепена и направена недостъпна за опасни елементални влияния. Това се постига чрез съзнателното култивиране на определени добродетели. Тези добродетели са описани в теософските ръководства, посветени на духовното развитие. Ето защо те трябва да бъдат внимателно култивирани. Те са следните.

Първо, човек трябва съзнателно и непрекъснато да бъде внимателен във всичко, за да избягва оловото.

Да се различи нетленното от нетленното и да се съсредоточи вниманието върху първото. Във всяко нещо и същество човек може да усети или разпознае нещо, което остава, когато преходният вид изчезне. Ако видя растение, първо мога да го наблюдавам такова, каквото се представя на сетивата. Това със сигурност не бива да се пренебрегва. И никой няма да открие вечното в нещата, ако първо не се е запознал добре с нетленното. Тези, които винаги са загрижени, че „свежестта и естествеността на живота“ се губят за човека, който фокусира погледа си върху духовното и нетленното, просто все още не знаят какво всъщност означава това. Но когато гледам растението по този начин, може да ми стане ясно, че в него има трайна жизнена сила, която ще се появи в ново, когато настоящото растение отдавна се е разпаднало. Този начин на отношение към нещата трябва да бъде включен в цялостното разположение на ума на човек. - Тогава човек трябва да съсредоточи сърцето си върху това, което е ценно и съществено, и да се научи да го цени повече от това, което е мимолетно и безсмислено. Във всички свои чувства и действия човек трябва да има предвид стойността, която нещо има в контекста на цялото. - Трето, човек трябва да култивира *шест* качества в себе си: контрол над мислите си, контрол над действията си, продуктивност, безпристрастност, доверие в околната среда и вътрешен баланс. Контролът над мислите си се постига чрез стремеж да се предотврати непостоянното поведение на мислите и чувствата.

да противодейства на постоянните приливи и отливи на мислите, които измъчват обикновените хора. В ежедневието човек не е водач на своите мисли; по-скоро той е воден от тях. Това, разбира се, не може да бъде другояче. Защото животът движи хората. И като активни агенти, те трябва *да се подчиняват* на тази движеща сила на живота. В *обикновения живот* това не може да бъде по-различно. Но ако човек желае да се издигне до по-висш свят, той трябва да отдели поне много кратки периоди, в които да стане господар на своите мисли и чувства . В тези периоди човек поставя мисъл, родена от пълна вътрешна свобода, в центъра на душата си, докато в противен случай външни идеи ѝ се налагат. След това човек се опитва да държи всички възходящи мисли и чувства настрана и да свързва с първата мисъл само това, което избира да включи. Такова упражнение има благотворен ефект върху душата и следователно върху тялото. То довежда последното в такова хармонично състояние, че то се отдръпва от вредни влияния, дори ако душата не действа пряко върху него. Контролът на действията се състои в подобно регулиране на действията им чрез вътрешна свобода. Добро начало е да се започне редовно да се прави нещо, до което човек не би се доближил в обикновения живот . В последния случай човек е подтикван към действията си отвън. Но и най-малкото дело, предприето по собствена инициатива, е по-ефективно в желаната посока от всичко, към което е принуден от външния живот.

Спокойствието е избягване на онова настроение , *което* може да се опише като редуване между „екстатична радост“ и „дълбоко отчаяние“. Човешките същества са тласнати напред-назад между всякакви емоции. Удоволствието ги прави щастливи, болката ги потиска. Това си има своето място. Но който търси пътя към висшето познание, трябва да може да се умерява както в удоволствието, така и в болката. Той трябва да стане „издръжлив“. Трябва да може да се отдава умерено на приятни впечатления, а също и на болезнени преживявания: винаги преминавайки и през двете с достойнство. Не трябва да си позволява да бъде обзет или изваден от равновесие от каквото и да било. Това не води до липса на чувства, а по-скоро прави индивида твърд център във вълните на живота, които се издигат и спускат около него. Той винаги контролира себе си.

Особено важно качество е „чувството за утвърждаване“. То може да бъде развито от онези, които фокусират вниманието си във всичко върху добрите, красивите и целенасочените аспекти, а не предимно върху това, което е осъдително, грозно и противоречиво. В персийската поезия има красива легенда за Христос, която илюстрира какво се има предвид под това качество: Мъртво куче лежи край пътя. Сред минаващите е Христос. Всички останали се отвърщат от грозната гледка, която животното представлява; само Христос говори с възхищение за красивите зъби на животното. Така човек може да се чувства към нещата; във всичко, дори в

Дори при най-неблагоприятните обстоятелства може да се намери нещо похвално за онези, които искрено го търсят. И плодотворният аспект на нещата не е това, което им липсва, а това, което притежават. Освен това е важно да се култивира качеството на „отвореност“. Всеки човек има свой собствен опит и чрез него е формирал определен набор от мнения, които след това служат като негови водещи принципи в живота. Макар че е естествено, от една страна, да се ръководи от собствения си опит, е също толкова важно за тези, които желаят да преминат през духовно развитие към по-висши знания, винаги да поддържат отворен ум за всичко ново и непознато, което им се изпречва на пътя. Те ще бъдат възможно най-предпазливи с преценки като „Това е невъзможно“ или „Това просто не може да бъде“. Каквото и да е мнението им, основано на минали преживявания, те ще бъдат готови във всеки момент да бъдат водени към различно мнение от нещо ново, което възниква. Всеки личен интерес към собственото мнение трябва да изчезне. След като петте качества, споменати дотук, са придобити от душата, шесто възниква съвсем естествено: вътрешен баланс, хармонията на духовните сили. Човек трябва да намери нещо в себе си като духовен център на тежестта, който му дава стабилност и сигурност сред всички предизвикателства на живота. Това не означава да избягва всичко, да не позволява на всичко да го влияе. Правилното нещо, което трябва да направим, е да не бягаме от приливите и отливите на житейските реалности, а напротив: да се отдадем напълно на живота.

и *въпреки това* сигурното, твърдо запазване на вътрешния баланс и хармония.

Накрая, „волята за свобода“ влиза в предвид за търсещия. Тя се притежава от някой, който намира в себе си опората и основата за всичко, което постига. Затова е толкова трудно да се постигне, защото е необходим тактичен баланс между отварянето на ума за всичко велико и добро и едновременно отхвърляне на всякаква форма на принуда. Толкова е лесно да се каже: външното влияние и свободата са несъвместими. Но тяхната съвместимост в душата – това е точно това, което има значение. Ако някой ми съобщи нещо и аз го приема под принудата на неговия авторитет, тогава съм *несвободен*. Но не съм по-малко несвободен, ако се затворя за доброто, което мога да приема по този начин. Защото тогава, в собствената си душа, по-нисшите аспекти, които притежавам, упражняват принуда върху мен. А със свободата не става въпрос само за това да не съм под принудата на външен авторитет, но преди всичко да не съм под принудата на собствените си предразсъдъци, мнения, усещания и чувства. Правилният подход не е сляпо подчинение на полученото, а по-скоро да се оставиш *да бъдеш вдъхновен от него* , да го приемаш напълно необременено , за да изповядаш вярата си в него „свободно“. Външен авторитет трябва да действа само по такъв начин, че човек да си каже: Освобождавам се именно като следвам неговото благо, тоест като го направя свое. А авторитет, основан на окултната наука, не възнамерява да работи по друг начин освен по този. Той *дава* това, което има да даде, не заради *себе си* .

Целта не е да се придобие власт над получателя, а единствено да се направи получателят по-богат и по-свободен чрез подаръка.

Значението на гореспоменатите свойства вече беше посочено в обсъждането на „лотосовите цветове“. Там беше показано каква е връзката им с развитието на дванадесетлистния лотос в сърдечната област и свързаните с него течения на етерното тяло. От казаното дотук става ясно, че основната им функция е да направят за физическото тяло на търсеция ненужни онези сили, които иначе му носят полза по време на сън и които трябва да бъдат оттеглени в името на неговото развитие. Под такива влияния *се развива въображаемото познание.*

ВЪОБРАЖЕНИЕТО

Съвсем невъзможно е да се постигне реален напредък в проникването във висши светове, без да се премине през етапите на *имагинативното* познание . Това обаче не означава, че по време на езотеричното обучение човек непременно трябва да остане на този етап на въображението за определен период от време, сякаш това представлява един вид училищен клас, който просто трябва да се изтърпи. Това може да е необходимо в определени случаи, но в никакъв случай не е задължително. Зависи изцяло от това, какво е преживял ученикът, преди да започне езотерично обучение. В по-нататъшния ход на тези дискусии ще стане ясно, че духовната среда на ученика е важна в това отношение и че съвсем различни методи на „пътя на познанието“ се основават на връзката с тази духовна среда.

Познаването на следното може да бъде от изключителна важност, когато се поеме по пътя на езотеричното обучение. Това не е просто интересна теория, а нещо, от което човек може да извлече голямо разнообразие от практически прозрения, ако наистина желае да упорства по „пътя към висшето познание“.

Често се чува онези, които се стремят към по-високо развитие, да казват: „Искам да се усъвършенствам духовно, искам да култивирам „висшето човешко същество“ в себе си, но нямам желание за феномените на „астралния свят“. Това е разбираемо.

Изненадващо е да се разгледат описанията на този „астрален свят“, намиращи се в книги, разглеждащи тези въпроси. Тези книги говорят за явления и същности, които носят всякакви опасности за човечеството. Те твърдят, че под влиянието на такива същности човек може твърде лесно да пострада от увреждания на моралния си характер и интелектуалното си здраве. Читателите са подвеждани да вярват, че в тази сфера разделителната линия между „добрия път и злия път“ е тънка като „паяжина“ и че падането в неизмерими бездни, потъването в пълна поквара, е твърде близо. Със сигурност е невъзможно просто да се опровергават подобни твърдения. И все пак, позицията, заета в много случаи срещу поемането по тайния път, в никакъв случай не е правилна. Единствената възможна гледна точка е, че никой не трябва да бъде възпиран да поеме по пътя към висшето познание заради опасностите, но във всеки случай трябва да се гарантира, че тези опасности могат да бъдат преодоляни. В някои случаи обаче това ще доведе до ситуация, в която на човек, търсещ инструкции за обучение от таен учител, първоначално ще бъде посъветван да *изчака с това реално обучение* и първо да придобие определен опит от обикновения живот или да научи неща, които могат да бъдат научени във физическия свят. След това задача на тайния учител ще бъде да даде на търсещия правилното ръководство за придобиване на такъв опит.

да събира опит и да учи такива неща. В огромното мнозинство от случаите човек ще открие, че езотеричният учител първоначално действа по този начин. Ако ученикът е достатъчно внимателен към това, което му се случва, след като е влязъл в контакт с езотеричния учител, той ще може да забележи най-разнообразни неща. Той ще открие, че сега има преживявания и може да наблюдава неща сякаш „случайно“, на които със сигурност не би бил изложен без връзката с езотеричния учител. Ако учениците често не забелязват това и стават нетърпеливи, това е само защото не обръщат необходимото внимание на своите преживявания. Не бива също така да се вярва, че ефектът на езотеричния учител върху ученика се осъществява чрез ясно осезаеми „магически трикове“. По-скоро този ефект е много интимен въпрос и всеки, който иска да изследва неговата природа и същност, без вече да е достигнал *определен* етап от езотеричното обучение, със сигурност ще се отклони. Ученикът винаги си прави зло, ако стане нетърпелив да бъде поставен на пауза. Това по никакъв начин не възпрепятства напредъка му. Напротив, напредъкът му би се забавил именно ако започне твърде рано обучението, което толкова често нетърпеливо очаква.

Ако ученикът позволи на „времето за изчакване“ или на другите съвети и намеци на тайния учител да му въздействат по правилния начин, той всъщност се подготвя да издържи на определени изпитания и опасности.

Тези, които се обръщат към него, когато той се сблъска с неизбежния етап на въображението, срещат съпротива. Този етап е неизбежен, защото всеки, който търси връзка с висшия свят, без да го прекосява, може да го направи само несъзнателно и е осъден да лута в тъмното. Човек може да придобие смътно усещане за този висш свят без въображение; със сигурност може да се стигне до чувството за единение със „своя Бог“ или с „висшето си аз“, но по този начин не може да се постигне истинско знание с пълно съзнание в ярка, светеща яснота. Следователно, всички приказки за необходимостта от конфронтации с „нисшите светове“ (астралния и деваканския), за необходимостта човек да „събуди Бога вътре в себе си“, са нищо повече от илюзия. На онези, които са доволни от това, не бива да се пречи на заниманията им и окултистът също няма да им се намесва. Но истинският окултизъм няма нищо общо с подобни занимания. Той не призовава никого директно към ученичество. Въпреки това, за тези, които търсят неговото обучение, то не цели просто да събуди смътно чувство за тяхната „богоподобност“, а по-скоро да отвори духовните им очи за това, което наистина съществува във висшите светове.

Разбира се, „божественото аз“ се съдържа във всяко човешко същество. Но това е вярно за всяко същество. „Божественото аз“ се съдържа и е активно и в камъка, растението, животното. Но човек не може да разчита на това.

Не е достатъчно просто да чувстваме и познаваме това в общи линии, а по-скоро наистина да се свържем с *откровенията* на това „божествено аз“. Точно както някой, който може само многократно да си повтаря, че този свят съдържа „божественото аз“, забулено в него, не знае нищо за физическия свят, така и някой, който търси „божественото царство на духа“ само в смътни, неопределени обобщения, не знае нищо за висшите светове. Човек трябва да отвори очи и *да види откровението на божествеността в нещата от физическия свят, в камъка, в растението*, а не да мечтае, че всичко това са просто „привидности“ и че истинската форма на Бог е „скрита“ зад тях. Не, Бог се разкрива в своите творения и който иска да познае Бог, трябва да се научи да разпознава същността на тези творения. Следователно, човек трябва да се научи и истински да наблюдава какво се случва и живее във висшите светове, ако иска да разпознае „божественото“. Осъзнаването, че „Богочовекът“ живее вътре, може в най-добрия случай да бъде началото. Но това начало, ако се преживее правилно, се превръща в тласък за истинско издигане към висшите светове. Това обаче е възможно само ако човек култивира необходимите духовни „сетива“. Всичко останало просто приема позицията: искам да остана такъв, какъвто съм, и да постигна само това, което е постижимо за мен по този начин. Позицията на окултизма обаче е да станеш различен човек, за да можеш да видиш и преживееш нещо различно от обикновеното.

И за това е необходим преминаването през *въображаемо* познание. Казано е, че

Този етап на въображението не бива да се разбира като училищен час, който човек просто трябва да „изседне“. Това означава, че особено в настоящия ни живот има хора, които притежават такива предпоставки, че езотеричният учител може да предизвика в тях вдъхновено и интуитивно познание едновременно или поне *почти* едновременно с въображаемото познание. Но в никакъв случай не бива да се разбира така, сякаш има някой, на когото може да бъде спестен преминаването през въображението.

Коренът на опасността, присъща на въображаемото познание, вече беше загатнат в моята работа „Как човек постига познание за висшите светове?“. Този корен се крие във факта, че при навлизането си в този свят човек сякаш губи почвата под краката си. Това, което му дава твърдост във физическия свят, в началото сякаш напълно изчезва. Когато човек възприема нещо в този физически свят, той се пита: Откъде идва това възприятие? Това обикновено се прави несъзнателно. Но човек „несъзнателно“ осъзнава, че причините за възприятията са обектите „там в пространството“. Цветовете, звуците и миризмите произлизат от тези обекти. Човек не вижда свободно плаващи цветове, нито чува звуци, без да осъзнае към кои обекти тези цветове „прилепват“ като свойства, от кои обекти произлизат звуците. Това осъзнаване, че обектите и същностите ги причиняват, дава физически възприятия и

Това осигурява на човека стабилност и сигурна опора. Ако някой има възприятия без външна причина, те се считат за аномални или патологични състояния. Такива безпричинни възприятия се наричат илюзии, халюцинации или видения.

Сега, от чисто външна гледна точка, целият въображаем свят се състои от подобни халюцинации, видения и илюзии. В „Как да постигнем познание за висшите светове?“ е показано как подобни видения и т.н. се генерират изкуствено чрез езотерично обучение. Чрез фокусиране на съзнанието върху семе или умиращо растение, пред ума се извикват определени форми, които първоначално не са нищо повече от халюцинации. „Образуването на пламък“, което е описано като случващо се в ума чрез съзерцанието на растение или подобно нещо и което след известно време напълно се отделя от растението, от външна гледна точка е еквивалентно на халюцинация. И така продължава в езотеричното обучение, когато човек навлезе в въображаемия свят. Това, което човек е свикнал да вижда да произлиза от неща „там в пространството“ или да се „прилепва“ към тях като качество – цветове, звуци, миризми и т.н. – сега изпълва пространството в свободно плаващо състояние. Възприятията се отделят от всички външни неща и се носят свободно в пространството или летят в него. И все пак човек знае много добре, че нещата преди него не са породили тези възприятия, а по-скоро самият той ги е причинил. Следователно, човек трябва да се чувства сякаш е „загубил равновесие“.

В обикновения живот във физическия свят човек трябва да внимава именно да избягва идеи, които не произлизат от неща, които, така да се каже, са без „основание или фундамент“. Но за да се предизвика въображаемо знание, е от съществено значение първо да има цветове, звуци, миризми и т.н., които са напълно отделени от всички неща и „носят свободно в пространството“.

Сега, следващият етап на въображаемото познание трябва да се състои в намирането на нова „почва“ за представите, които са станали безпритежателни. Това трябва да се случи в другия свят, който сега трябва да се разкрие. Нови неща и същности завладяват тези представи. Във физическия свят, например, синият цвят „се прилепва“ към метличина. Във въображаемия свят той също не трябва да остане „свободно плаващ“. Той *тече* директно към същност и докато преди е бил безпритежателен, сега се превръща в израз на същност. Нещо говори на наблюдателя чрез него, нещо, което наблюдателят може да възприеме само в рамките на въображаемия свят. И така, „свободно плаващите“ представи се събират около определени центрове. И човек осъзнава, че същностите ни говорят чрез тях. И точно както във физическия свят има телесни неща и същности, към които цветове, миризми, звуци и т.н. се „прилепват“ или от които произлизат, така сега „духовните същности“ се изразяват чрез тях. Тези „духовни същности“ наистина винаги присъстват; те постоянно обграждат хората. Но не могат да им се разкрият.

Той не създава това, ако не предостави възможност. И той предоставя тази възможност само като събужда в себе си способността да извиква звуци, цветове и т.н. пред душата си, дори когато те не са причинени от никакъв физически обект.

„Духовните факти и същества“ са напълно различни от нещата и съществата на физическия свят. Не е лесно да се намери израз в обикновения език, който дори приблизително да характеризира тази разлика. Може би най-близо до въпроса се доближавам, като кажа: във въображаемия свят всичко говори на човечеството, сякаш е пряко интелигентно, докато във физическия свят дори интелигентността може да се разкрие само косвено чрез физическата телесност. Именно това представлява флуидността и свободата на въображаемия свят: отсъствието на посредничеството на външни неща, фактът, че духовното се изразява съвсем пряко в свободно плаващи звуци, цветове и т.н.

Причината за опасността, която заплашва човека от този свят, се крие във факта, че той възприема външните проявления на „духовните същества“, но не и самите същества. Това е така, докато той остава само в света на въображението и не се издига към по-висш. Само вдъхновението и интуицията постепенно го водят до самите тези същества. Но ако езотеричният учител преждевременно събуди тези последни същества, без да въведе ученика старателно в царството на въображението, тогава висшият свят би бил само...

То би останало сенчесто и неясно съществуване. Цялото великолепно изобилие от образи, в които то трябва да се разкрие, ако човек наистина иска да влезе в него, би било изгубено. Този факт обяснява защо езотеричният ученик се нуждае от „водач“ или „гуру“, както такъв водач се нарича в езотеричната наука.

За ученика въображаемият свят първоначално е - просто „свят от образи“, чието значение често е неизвестно. Езотеричният учител обаче знае към кои неща и същества се отнасят тези образи в един още по-висш свят. Ако ученикът му се довери, той може да знае, че по-късно ще бъдат разкрити връзки, които той все още не разбира напълно. Във физическия свят самите обекти в пространството са били водачите. Той е успял да провери точността на своите възприятия. Физическата реалност е „скалата“, в която всички халюцинации и илюзии трябва да се разбият. Тази скала изчезва в бездна, когато човек влезе във въображаемия свят. И следователно „водачът“ трябва да влезе като друга такава „скала“. Чрез това, което водачът е в състояние да предложи на ученика, ученикът трябва да изпита реалността на новия свят. От това може да се прецени колко голямо трябва да бъде доверието в водача във всяко езотерично обучение, наистина достойно за името. Веднага щом човек вече не може да вярва във водача, в този по-висш свят сякаш всичко във физическия свят, на което е основавал вярата си в реалността на своите възприятия, внезапно е отнето.

Освен този факт, има и друг, който би могъл да обърка човек, ако се впусне в света на въображението без напътствия. Защото езотеричният ученик научава преди всичко за всички духовни същества, за себе си. Във физическия живот човек има чувства, желания, мечти, страсти, идеи и т.н. Макар че всички те са причинени от нещата и съществата на външния свят, човекът знае много добре, че те съставляват неговия вътрешен свят и ги различава, както се случва в душата му, от обектите на външния свят. Но веднага щом сетивото на въображението се събуди, тази лекота на разграничаване престава напълно. Собствените им чувства, идеи, страсти и т.н. буквално извират отвътре, приемайки форма, цвят и звук. Сега те се отнасят към тях така, както биха се отнасяли към напълно чужди обекти и същества във физическия свят. И че объркването може да стане пълно, ще се разбере, когато човек си припомни написаното в главата „За някои ефекти на посвещението“ в „Как да постигнем познание за висшите светове?“. Както беше казано, там не е описано нищо друго освен начина, по който въображаемият свят изглежда на наблюдателя. Всичко в него изглежда обърнато, като в огледален образ. Това, което произлиза от човека, изглежда сякаш се опитва да се доближи до него отвън. Желанието, което таи, се трансформира във фигура, например, формата на фантастично изглеждащо животно или може би дори човек-

от подобно естество. Това сякаш го атакува, отправя атака срещу него или дори го подтиква да направи това или онова. Така може да се случи човек да се чувства обграден и да се пърха в един напълно фантастичен, често очарователен и съблазнителен, а често и ужасяващ свят. Всъщност това не представлява нищо друго освен неговите собствени мисли, желания и страсти, които са се превърнали в образи. Човек би се объркал много, ако би повярвал, че е лесно да разграничи това „аз“, превърнато в образи, от реалния духовен свят. Преди всичко, за ученика е напълно невъзможно наистина да направи това разграничение. Защото един и същ образ може също толкова лесно да произлиза от духовно същество, говорещо на човека, колкото и от нещо в самата душа. И ако човек се втурне в това, той се излага на опасността никога да не се научи правилно да разделя двете неща. Затова е необходима най-голяма предпазливост. Объркването се утежнява само от факта, че собствените желания и копнежи на душата се обличат в образи, които носят точно противоположния характер на това, което са в действителност. Да предположим например, че *суетата* се облича по този начин. Може да се появи като очарователна фигура, обещаваща най-прекрасните неща, ако човек изпълни изискванията ѝ. Тези обещания сякаш предлагат нещо изцяло добро и желателно; ако обаче човек ги следва, той се потапя в морална или друга разруха. И обратно, доброто

да прикрие присъщите качества на душата под несъчувствена маска. Само истински ценител може да ги различи и само личност, която не може да бъде отклонена от истинската си цел, е защитена от съблазнителните сили на собствените си вътрешни образи. Като се има предвид всичко това, човек ще - признае необходимостта от учител, който с безпогрешна проникателност насочва вниманието на ученика към това кое е илюзия и кое е истина в тази сфера. Не е нужно обаче да се вярва, че този учител винаги трябва да стои зад ученика. Физическата близост до учителя в никакъв случай не е единственият решаващ фактор за езотеричния ученик. Разбира се, има моменти, когато такава физическа близост е желателна и дори когато е абсолютно необходима. Но от друга страна, езотеричният учител също намира начини да поддържа връзка с ученика, дори през разстояния. Освен това трябва да се има предвид, че голяма част от това, което се случва между учител и ученик в тази област по време на споделена среща, може да има последици с месеци, може би дори години. Но има едно нещо, което със сигурност ще разкъса необходимата връзка между учител и ученик. Това се случва, когато последният загуби доверие в първия. И е особено сериозно, когато тази връзка на доверие се разпадне, преди ученикът да се е научил да различава илюзиите на собствената си душа от истинската реалност.

Сега някой би могъл да каже: да, ако такава връзка с учителя възниква по този начин, тогава

Езотеричният ученик уж губи всякаква свобода и независимост . Той по същество се предава изцяло на учителя. Но това всъщност не е така. Съществуват обаче разлики по отношение на зависимостта от учителя в различните методи на окултно обучение. Тази зависимост може да бъде по-голяма или по-малка. Тя е относително най-голяма в метода, следван от окултистите от Ориента, който те и днес преподават като свой. В много по-малка степен тази зависимост от човек вече присъства в така нареченото християнско посвещение. И всъщност *тя изчезва напълно* в пътя на познанието, който е предписан от така наречените розенкройцерски тайни училища от четиринадесети век. По този път учителят не може да изчезне, защото това е невъзможно. Но всяка зависимост от него наистина престава. Как е възможно това ще се види в продължението на този разказ. Ще бъде описано точно как се различават тези три „пътя на познанието“: ориенталският, християнският и розенкройцерският. В последния случай дори не се *обмисля нищо, което би могло по някакъв начин да наруши* чувството за свобода на съвременния човек . Това продължение ще опише и как един или друг човек, като ученик на езотеризма, може да поеме не по розенкройцерския път, дори в съвременна Европа, а по ориенталския или по-стария християнски път, въпреки че розенкройцерският път в момента е най-естественият.

Както ще се види по-късно, това не е нехристиянско. Човек може да го следва, без да застрашава християнството си, а и човек, който вярва, че е напълно в крак със съвременните научни светогледи, също може да го следва.

Един друг момент обаче може да изисква допълнително обяснение. Човек би могъл да се изкуши да попита дали ученикът на езотеризма не би могъл да бъде пощаден от необходимостта да преминава през илюзиите на собствената си душа. Ако това се случи, той никога нямаше да стигне до независимото разпознаване, което е толкова желано за него. Защото нищо не може да направи уникалната природа на въображаемия свят по-жива от съзерцанието на собствената душа. Човешките същества познават вътрешния живот на душата си предимно от една перспектива. В края на краищата, те са потопени в него. И точно това трябва да научи ученикът на езотеризма: не само да гледа нещата отвън, но и да ги наблюдава, сякаш е вътре в тях. Ако собственият му свят на мисли му се изправя пред нещо чуждо, тогава той по този начин се научава да познава нещо, което вече знае от едната страна, но и от другата. В известен смисъл той трябва да стане свой собствен първи пример за такова познание. От физическия свят той е свикнал с нещо съвсем различно. Там той винаги възприема всички останали неща само отвън, но преживява себе си само отвътре. Докато остава във физическия свят, той никога не може да види отвъд повърхността на нещата. И никога не може да излезе извън себе си, така да се каже, „извън собствената си кожа“, за да се наблюдава *отвън*

десет. Последното е буквално първата му задача по време на тайно обучение и с нейна помощ той се научава да вижда отвъд повърхността на външни факти и обекти.

Вдъхновението

От описанието на *въображението* става ясно как чрез него езотеричният ученик напуска почвата на външните сетивни преживявания. Това е така в още по-голяма степен при *вдъхновението*. Във вдъхновението представянето се основава на много по-малко от това, което може да се опише като *външна стимулация*. Индивидът трябва да намери в себе си силата, която му позволява да формира идеи за нещо. Той трябва да бъде вътрешно активен в много по-голяма степен, отколкото е при външното познание. В последното той просто се отдава на външни впечатления, а те пораждат представи в него. *Това* отдаване липсва във вдъхновението. Сега никакви очи не дават цветове, никакви уши не дават звуци и т.н. Цялото съдържание на представянето трябва в известен смисъл да бъде създадено чрез собствената дейност, т.е. чрез чисто духовни и умствени процеси. И в това, което индивидът създава по този начин чрез дейността на вътрешното си същество, трябва да се отпечата откровението на висшия, реален свят. В такова описание на висшия свят на познанието сякаш възниква своеобразно противоречие. Човекът е в известен смисъл създател на собствените си идеи; и все пак тези идеи, разбира се, не трябва да са негови творения; по-скоро процесите на висшия свят трябва да се изразяват чрез тях, точно както процесите на низшия свят се изразяват чрез възприятията на очите, ушите и т.н. Но това е противоречие, което

в описанието на този вид знание, което трябва да бъде намерено. Защото точно това трябва да придобие езотеричният ученик по пътя към вдъхновението: да постигне нещо чрез вътрешната си дейност, към която е принуден от външни сили в обикновения живот. Защо представите в обикновения живот не протичат произволно? Защото в своите представи човекът трябва да се съобразява с външните обекти. Всяка произволност на „Аз-а“ отпада, защото обектите казват: ние сме такива или онази. Там обектите говорят така, както би трябвало да бъдат представени; „Аз-ът“ няма думата по въпроса. Който не иска да се подчини на обектите, просто си представя нещо неправилно; и скоро би осъзнал колко малко би могъл да се справи в света. Това необходимо човешко отношение към нещата от външния свят в познанието може да се опише с изрази „безкористно“. Човекът трябва да се отнася към нещата безкористно. И външният свят е неговият учител в това безкористно отношение. Тя го лишава от всички илюзии, всички фантазии, всички нелогични преценки, всичко неуместно, просто като представя истинския си образ на сетивата му.

Ако човек желае да се подготви за вдъхновение, той трябва да култивира вътрешната си същност до такава степен, че тази безкористност да стане присъща, дори когато нищо външно не го принуждава. Той трябва да се научи *да твори вътрешно*, но по такъв начин, че неговото „его“ да не играе абсолютно никаква независима роля в това творение. Трудностите, които възникват при постигането на такова състояние

Постигането на безкористност става толкова очевидно, колкото по-добре човек обмисли кои духовни сили са особено важни за вдъхновението. Разграничаваме трите фундаментални сили на психичния живот: въображение, чувство и воля. При обикновеното сетивно възприятие въображенията се стимулират от външни обекти. И чрез тези външно стимулирани въображения, чувството и волята също получават своите специфични насоки. Например, човек вижда обект; това му доставя *удоволствие* и следователно той желае този обект. *Удоволствието* се крие в чувството; чрез това чувство се възбужда волята, точно както самата тя получава своя характер от въображението. Крайната основа на въображението, чувството и волята обаче е външният обект . Друг случай би бил следният: Човек преживява събитие. Това му причинява страх. Той бяга от мястото на събитието. И тук външните събития са първичната основа; те се възприемат чрез сетивата, превръщат се във въображения, възниква чувството на страх; и волята – която се реализира в бягството – е следствието. При вдъхновението външен обект в тази форма отсъства. Сетивата са без значение за възприятието. Следователно те не могат да бъдат катализатори на идеи. От тази гледна точка, върху чувството и волята не се оказва влияние. И все пак, именно от тези две, както от повърхностния слой на почвата, вътрешно възникват идеите по време на вдъхновението, сякаш израствайки от него. А истинските идеи ще се появят, когато повърхностният слой на почвата...

Здравият човек е свободен от грешки и заблуди, докато нездравият човек е свободен от тях.

Точно както вдъхновенията, извиращи от здравословно чувство и воля, могат да бъдат откровения за един по-висш свят, така със сигурност грешките, измамите и фантазиите за един по-висш свят извират от диво чувство и воля.

Следователно езотеричното обучение си поставя задачата да покаже на хората средствата, които им позволяват да трансформират своите чувства и импулси на волята в здравословни и плодотворни източници на вдъхновение. Както във всички аспекти на езотеричното обучение, това включва *интимна* регулация и оформяне на вътрешния живот. Първо човек трябва да придобие определени чувства, които са познати само в ограничена степен в обикновения живот. Някои от тези чувства ще бъдат посочени тук. Сред най-важните е повишената чувствителност към „истина“ и „неистина“, към „правилно“ и „грешно“. Разбира се, обикновените хора също имат подобни чувства. Те обаче трябва да бъдат развити в *много* по-голяма степен у езотеричния ученик. Да предположим, че някой допусне логическа грешка: друг разпознава тази грешка и я поправя. Трябва да се помисли колко голяма роля играят преценката и разумът в подобна корекция и колко малко удоволствие има в правилността и *неудоволствие* в неправилността. Имайте предвид, че в никакъв случай не се твърди, че удоволствието и съответно неудоволствието напълно липсват. Но

Степента, до която тези чувства присъстват в обикновения живот, трябва да се увеличи до неограничена степен в езотеричното обучение. Езотеричният ученик трябва систематично да насочва вниманието си към вътрешния си живот: и трябва да го доведе до точката, в която логически неправилното се превръща в източник на *болка*, която по никакъв начин не е по-ниска от физическата болка; и обратно, това, което е „правилно“, трябва да му доставя истинска радост или удоволствие. Така, където друг просто задейства интелекта и способността си за преценка, езотеричният ученик трябва да се научи да преживява цялата последователност от чувства, от болка до ентусиазъм, от мъчително напрежение до възторжено решение, при притежаване на истината. Всъщност той трябва да се научи да изпитва нещо като омраза към това, което „нормалният“ човек преживява само като трезва, студена „неправилност“; той трябва да развие в себе си любов към истината, която има напълно личен характер; толкова лична, толкова топла, колкото любовта, която влюбеният изпитва към своята любима.

- Разбира се, дори в нашите „образовани“ кръгове често се говори за „любов към истината“; обаче това, което се има предвид, е съвсем различно от това, което езотеричният ученик трябва да преживее в тиха, вътрешна душевна работа в тази посока. Той трябва търпеливо и многократно да се излага на тази или онази „истина“, тази или онази „лъжлива“ като тест; и да се посвети на въпроса, не само за да тренира способността си за преценка, която трезво *разграничава* „вярно“ от „лъжливо“, но и за да развие напълно лично отношение към всичко това. - Абсолютно правилно е, че

В началото на подобно обучение човек може да изпадне в това, което би могло да се нарече „свръхчувствителност“. Неправилна преценка, чута от обкръжението му, непоследователност и т.н., могат да му причинят почти непоносима болка. Следователно това трябва да се вземе предвид по време на обучението. Ако това не се направи, биха могли да възникнат големи опасности за емоционалното равновесие на ученика. Ако се внимава характерът да остане непоколебим, тогава във вътрешния живот могат да възникнат бури, но въпреки това човекът все още има силата да живее хармонично с външния свят. Грешка се допуска във всеки случай, когато езотеричният ученик е воден до противопоставяне на външния свят, така че да го намира за непоносим или дори да иска да избяга от него. Висшият емоционален свят не трябва да се развива за сметка на последователна дейност и работа във външния свят; следователно вътрешното издигане на емоционалния живот трябва да съответства на засилване на съпротивата срещу външни впечатления. Практическото езотерично обучение следователно инструктира човек никога да не предприема гореспоменатите упражнения за трениране на емоционалния си свят, без едновременно с това да се развива по такъв начин, че да получи разбиране за това, което животът изисква от човек по отношение на толерантността. Те трябва да *могат да усетят* най-силната болка в себе си, когато например някой направи неправилна преценка, и да бъдат напълно толерантни към този човек, защото мисълта е също толкова живо присъстваща в душата им: тази

Човек *трябва* да съди по този начин и трябва да се съобразява със собствената си преценка като с *факт* . *Вярно е* обаче, че вътрешният живот на езотеричния учен все повече ще се трансформира в двойствен живот. Все по-богати процеси ще се развиват в душата му по време на неговото житейско пътешествие; един втори свят ще става все по-независим от това, което предлага външният свят. Но този двойствен живот ще бъде именно това, което е плодотворно за истинския практически живот. Резултатът от това е бърза преценка и безпогрешна точност при вземане на решения. Докато някой, далеч от подобно обучение, трябва да издържа дълги нишки на мисли, мятани напред-назад между решителност и объркване, езотеричният учен бързо ще схване житейските ситуации, бързо ще открие скрити от обикновените очи връзки и т.н. Често дори е необходимо значително търпение, за да възприеме бавния начин, по който друг би могъл да разбере нещо, докато за него това разбиране протича със светкавична скорост.

Дотук обсъждахме само качествата, които емоционалният живот трябва да притежава, за да може вдъхновението да навлезе по правилния начин. Другият въпрос е следният: Как чувствата стават плодотворни, така че да раждат истински идеи, принадлежащи към света на вдъхновението? Ако човек иска да разбере какво предлага окултната наука като отговор на този въпрос, трябва да се запознае с факта, че животът на човешката душа винаги съдържа

Човешките същества притежават определено съкровище от чувства, които надхвърлят това, което се предизвиква от *сетивното* възприятие . Те чувстват повече от това, което нещата ги принуждават да чувстват. В обикновения живот обаче този излишък се прилага по начин, който трябва да бъде трансформиран чрез езотерично обучение. Вземете например чувството на тревожност или страх. Лесно ще бъде да се види, че в много случаи страхът или безпокойството са *по-малко интензивни* , *отколкото* биха били, ако бяха напълно подходящи за съответно външно събитие. Сега си представете това: ученикът на езотерично обучение работи енергично върху себе си, така че в никоя ситуация, с която се сблъсква, да не изпитва по-голям страх или безпокойство, отколкото е наистина оправдано от съответните външни събития. Сега, известна степен на страх или безпокойство винаги се генерира от разхода на умствена енергия. Тази умствена енергия всъщност се губи именно защото се генерира страх или безпокойство. Ученикът на езотерично обучение наистина *запазва* тази умствена енергия, когато се отрича от страх или безпокойство - и други неща. И тя остава на разположение за нещо друго. Ако той повтаря подобни процеси често, от непрекъснато съхраняваната умствена енергия се формира вътрешно съкровище и езотеричният ученик скоро ще изпита, че от подобни емоционални спестявания растат семената на идеи, които изразяват откровения за висш живот. Такива неща не могат да бъдат „доказани“ в обикновения смисъл; човек може само

да инструктора езотеричния ученик : направи това
или онова — и той ще го направи, ако...

Веднага щом изпълни задачата, ще види безпогрешните резултати.

При едно неточно разглеждане на току-що описаното, лесно може да изглежда противоречиво, че от една страна се изисква *обогатяване* на емоционалния свят, тъй като чувствата на удоволствие, болка и т.н. трябва да бъдат събудени от това, което иначе би се събудило само чрез интелектуална преценка, а от друга страна, се говори именно за *запазване* на чувствата. Това противоречие изчезва веднага, когато се вземе предвид, че запазването трябва да се постигне в онези чувства, които са стимулирани от външните сетива. Именно това, което се запазва, се явява като обогатяване в сравнение с духовните преживявания. И е напълно вярно, че чувствата, запазени по този начин в света на сетивното възприятие, не само се освобождават в другата сфера, но и се оказват творчески *в тази сфера* . Те създават материала за представите, в които духовният свят се разкрива.

Въпреки това, човек няма да стигне далеч, ако се спре само на посочените по-горе *спестявания* . *Поголемият* успех изисква повече. Човек трябва да снабди душата с още по-голямо съкровище от генерираща емоции сила, отколкото е възможно чрез *този* метод. Например, човек трябва колебливо да се изложи на определени външни впечатления и след това напълно да се отрече от чувствата, които възникват в така нареченото „нормално“ състояние . Човек трябва например да се изправи срещу събитие, което „нормално“ предизвиква душата –

Това възбужда и човек трябва напълно да си забрани да изпитва подобно възбуждане. Човек може да направи това, като действително се сблъска с такова събитие или просто като прибегне до въображението. Последното е дори по-добро за плодотворно езотерично обучение. Тъй като ученикът е посветен във *въображението*, или преди подготовката си за вдъхновение, или едновременно с последното, той трябва действително да може въображаемо да извика събитие пред душата си със същата сила, сякаш то наистина е там. Ако чрез продължителна вътрешна работа ученикът многократно се излага на неща и процеси и си забранява да има съответните „нормални“ чувства, тогава в душата му се създава плодородна почва за вдъхновение. Тук трябва да се отбележи, само като странична мисъл, че всеки, който описва подобно *обучение за вдъхновение*, може напълно да го оцени, ако от гледна точка на нашето съвременно образование се повдигат много възражения срещу подобно описание. И човек не само може да възрази срещу това или онова, но дори може да се усмихне самодоволно и да каже: „Вдъхновението не може да бъде педантично внушено; то е *естествен дар на гения*.“ Да, разбира се, от гледна точка на това съвременно образование, може да изглежда доста комично, когато се говори много за развитието на някой, за когото това образование отказва да признае каквото и да е обяснение; но това съвременно образование не осъзнава колко малко е способно да осъществи напълно собствените си мисли. Всеки, който би очаквал от поддръжник на това съвременно образование да вярва, че някое висше животно притежава

Всеки, който смята, че една душа не се е развила бавно, а се е появила „внезапно“, скоро ще чуе, че образованите в съвременния смисъл не вярват в подобно „чудо“. Такова нещо, казват те, е „суеверие“. Сега, в сферата на душата, такъв модерно образован човек, изцяло в съответствие със собствените си възгледи, е обзет от крещящо суеверие. Те отказват да помислят, че една посъвършена душа също трябва да се е развила с течение на времето, че тя не може просто да се появи внезапно като естествен дар. Външно много гении изглеждат сякаш са родени „от нищото“, необяснимо присъстващи; но това е само начинът, по който изглеждат за материалистичното суеверие. Духовният учен знае, че гениалната предразположеност, родена в живота на човек сякаш от нищото, е просто резултат от неговото възпитание и вдъхновение в предишен земен живот. Материалистичното суеверие е лошо в теоретичната област; но е много по-лошо в практическа област като тази. Тъй като приема, че гениите винаги ще трябва да „падат от небето“, той не се занимава с подобни „окултни глупости“ или такъв „фантастичен мистицизъм“, който говори за подготовка за вдъхновение. Това суеверие на материалистите обаче възпрепятства истинския прогрес на човечеството. То пречи на развитието на способностите, дремещи в хората. В действителност, тези, които се наричат прогресисти и свободомислещи, често са самите врагове на истинското развитие. Но това е – както вече беше споменато – само кратко отклонение.

Това е необходимо с оглед на връзката между окултната наука и съвременното образование.

Сега, душевните сили, които се натрупват като съкровище в ученика чрез забележимия провал на „нормалните“ чувства, със сигурност, дори без никаква друга помощ, биха се трансформирали във вдъхновения. И езотеричният ученик би преживял истински идеи, издигащи се в душата му, представляващи преживявания във висши светове . Процесът би започнал с най-простите преживявания на свръхсетивни явления и постепенно биха се появили по-сложни и висши неща, ако ученикът продължи да живее вътрешно в посочената посока. В действителност обаче подобно езотерично обучение би било доста непрактично днес и следователно вероятно не се практикува никъде, където човек приема сериозно работата. Защото, ако ученикът се опита да развие всичко „от себе си“ по този начин, всичко, което вдъхновението може да осигури, той със сигурност ще „изплете“ *всичко* , което някога е било казано, например тук за природата на човека, за човешкия живот след смъртта, за еволюцията на човечеството и планетите и т.н. Но такъв ученик би се нуждаел от неизмеримо дълго време. Това би било като някой, който се опитва да развие цялата геометрия от нулата, без да се съобразява с това, което хората преди него вече са правили в тази област. Разбира се, „на теория“ подобно нещо е напълно възможно. Да го приложим на практика би било глупост. Дори в езотеричната наука не се постъпва по този начин.

По-скоро човек позволява да бъде обучаван от учител на онези неща, които са били постигнати за човечеството от вдъхновени предшественици. Тази традиция трябва в момента да осигури основата за собственото вдъхновение. Това, което се предлага днес в съответната литература и лекции и др. от областта на езотеричната наука, със сигурност може да осигури такава основа за вдъхновение. Това включва например ученията за различните фундаментални части на човешкото същество (физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и др.), прозренията за живота след смъртта до ново въплъщение и след това, например, всичко, което е отпечатано под заглавието „От Акашовите записи“. По отношение на вдъхновението трябва категорично да се твърди, че то е необходимо за откриване и преживяване на висши истини, но не и за разбирането им. Без вдъхновение човек не може първо да открие това, което е съобщено под заглавието „От Акашовите записи“. Но ако човек го получи чрез комуникация, тогава може да го разбере чрез съвсем обикновена логическа преценка. Никой не бива да твърди, че се твърдят неща, които не могат да бъдат логически схванати без вдъхновение. Те не се намират за неразбираеми, защото човек не е вдъхновен, а просто защото човек не е склонен да мисли достатъчно дълбоко. Когато такива истини се съобщават, те събуждат вдъхновение в душата чрез собствената си сила. Човек просто трябва да се стреми, ако желае да се причастява към такова вдъхновение, не да приема тези прозрения трезво и интелектуално, а по-скоро да бъде развълнуван от

на приливите и отливите на идеите да се трансформират във всяко възможно емоционално преживяване. И как би могъл човек да не е способен на това! Може ли чувството да остане скучно, когато човек позволява на завладяващите процеси на това как Земята се е развила от Луната, Слънцето и Сатурн да преминат пред ума му, или когато човек зърне безкрайните дълбини на човешката природа чрез разбиране на етерното, астралното и т.н.? Човек би могъл почти да каже: достатъчно лошо за някой, който може да преживее подобни интелектуални конструкции с трезвост. Защото, ако не ги преживяваше с трезвост, а по-скоро преживяваше всички емоционални напрежения и освобождавания, които те биха могли да донесат, всички засилвания и кризи, целия прогрес и регресии, всички катастрофи и разкрития: тогава наистина в него би била подготвена плодородната почва за самото вдъхновение. Човек обаче може истински да развие необходимия живот на чувства в отговор на подобни съобщения от висш свят само чрез практикуване на упражнения от *посочения* по-горе вид. Всеки, който насочва всичките си емоционални енергии към външния свят на сетивното възприятие, ще открие, че приказките от висш свят са „сухи понятия“, „сива теория“. Те никога няма да могат да разберат защо сърцето на друг човек се стопля, когато чуе ученията на езотеричната наука, докато самите те остават „студени до мозъка на костите си“. Те дори ще кажат: „Всичко това е само за ума, това е интелектуално; искам нещо за душата.“ Но не успяват да осъзнаят, че е тяхна собствена вината, че сърцето им остава студено.

Мнозина все още подценяват силата, присъща на тези послания от висш свят. И във връзка с това, те надценяват всякакви други упражнения и процедури . Всъщност, казват те, каква ми е ползата, ако другите ми казват какви са висшите светове? Искам сам да видя. Такива хора обикновено нямат търпение да се потапят отново и отново в подобни разкази от висши светове. Ако го правеха, щяха да видят възпламеняващата сила на тези „просто разкази“ и как наистина се стимулира собственото вдъхновение, когато човек получава вдъхновенията на другите. Разбира се, към „ученето“ трябва да се добавят и други упражнения, ако ученикът иска да постигне бърз напредък в преживяването на висшите светове; но никой не бива да подценява неизмеримо голямото значение именно на това „учене“. И във всеки случай, на никого не може да се дава надежда, че ще постигне бързи завоевания във висшите светове чрез каквито и да е упражнения, ако едновременно с това не успее да се потопи в *съобщенията* , които, чисто по отношение на броеното, се правят от квалифицирани източници относно процесите и съществата на висшите светове. Тъй като подобни съобщения се правят в момента в литературата, лекциите и т.н., и тъй като се дават и първите индикации за упражненията, които водят до познание за висшите светове (например описанията в „Как да постигнем познание за висшите светове?“ са такива първи индикации), човек вече може да събере част от това, което предстои.

преди това са били споделяни само в строго затворени тайни училища. Както често е било споменавано, подобно публикуване е следствие от обстоятелствата на нашето време и е необходимо. Трябва обаче многократно да се подчертава, че макар това да улеснява придобиването на тайни знания, то не може напълно да замести надеждното ръководство на опитен езотеричен учител.

Знанието, придобито чрез вдъхновение, води хората до преживяване на *процесите* в невидимите светове, като например развитието на човечеството, - Земята и нейните планетарни въплъщения . Ако обаче в тези висши светове участват не просто *процеси* , а *същества* , тогава *интуицията* трябва да влезе в действие като форма на познание. Това, което се случва чрез такива същества, се разпознава в образи чрез въображението, а според закони и взаимовръзки - чрез вдъхновението. Ако човек желае да се изправи срещу самите същества, тогава интуицията е необходима. Как вдъхновението се интегрира в света на въображението , как го прониква като „духовна музика“ и по този начин се превръща в средство за изразяване на съществата, за да бъдат разпознати чрез интуицията - това ще бъде обсъдено по-късно. Самата интуиция също ще бъде разгледана. Тук трябва само да се отбележи, че това, което се нарича „интуиция“ в окултната наука, няма нищо общо с това, за което думата „интуиция“ често се използва в популярния език днес. Човек би нарекъл такова повече или по-малко несигурно „едно-“.

За разлика от ясното, логически изведено знание, придобито чрез интелект или разум, в езотеричната наука „интуицията“ не е нещо неясно или несигурно, а по-скоро висша форма на знание, изпълнена със светеща яснота и най-несъмнена сигурност.

Вдъхновение и интуиция

Точно както въображението може да се нарече умствено *виждане* , така и вдъхновението – умствен *слух*. С този израз „слушане“ обаче трябва да се изясни, че той се отнася до възприятие, което е дори по-отдалечено от сетивния слух във физическия свят, отколкото „виждането“ във въображаемия (астралния) свят е от виждането с физическите очи. За светлинните и цветни явления на последния свят може да се каже, че те са сякаш светещите повърхности и цветове на сетивните обекти се открояват от тях и се носят свободно в пространството, отделени от тях. Но това дава само приблизителна представа. Защото пространството на въображаемия свят в никакъв случай не е като това на физическия. Следователно, всеки, който си въобразява, че има пред себе си въображаеми цветни образи, когато вижда свободно плаващи цветни люспи с обикновени пространствени измерения, греши. Въпреки това, формирането на такива цветни понятия е пътят *към* въображаемия живот. Всеки, който се опитва да си представи цвете и след това в ума си оставя настрана всичко, което не е цветен образ, така че пред душата му да се носи образ, подобен на цветната повърхност, отстранена от цветето, може *постепенно да стигне* до въображение чрез такива упражнения . Самото това изображение все още не е такова въображение, а по-скоро подготвителна фантастична картина. Въображението – тоест истинското астрално преживяване – възниква само когато не само цветът е напълно отделен от останалата част от изображението.

не само сетивното впечатление, но и когато триизмерното пространствено измерение е изчезнало напълно. Че последното е така, може да се възприеме само чрез определено чувство. Това чувство може да се опише само като се каже, че човек вече не се чувства извън, а *вътре* в цветния образ и има съзнанието, че участва в неговото създаване. Ако това чувство не е налице, ако човек вярва, че стои пред обекта като пред сетивен цветен образ, тогава той все още не си има работа с истинско въображение, а с нещо фантастично. Това обаче не означава, че подобни въображаеми картини са напълно безполезни. Те всъщност могат да бъдат ефирни образи – сенки, така да се каже – на реални астрални факти. И като такива, те имат известна стойност за езотеричното обучение. Те могат да образуват мост към истински астрални (въображаеми) преживявания. Определена опасност произтича от това наблюдение само ако наблюдателят, в тази гранична зона между сетивното и свръхсетивното, не прилага напълно здравия си разум. Не бива да се очаква, че на някого може да се даде *обща* характеристика за разграничаване на илюзия, халюцинация и фантазия от реалността в тази гранична зона. Такова общо правило би било удобно, разбира се. Но „удобство“ е дума, която изучаващият езотерика трябва да изтрие от речника си. Можем само да кажем, че който се стреми да постигне яснота в разграничението в тази област

, който иска да осъзнае това, трябва да бъде внимателен дори в обикновения живот на физическия свят. Всеки, който не се грижи да мисли остро и ясно в този обикновен живот, ще стане жертва на всякакви илюзии, когато се издига към по-висши светове. Само помислете колко капани предлага този обикновен живот за здравия разум. Колко често се случва хората да не виждат ясно какво е, а по-скоро това, което желаят да видят. В колко случаи хората вярват в нещо не защото са го разбрали, а защото им е удобно да го вярват? Или какви грешки възникват, защото човек не стига до дъното на въпроса, а си формира прибързана преценка? Всички тези причини за заблуда в обикновения живот биха могли да бъдат умножени почти безкрайно от други. Какви трикове правят партийността, страстта и т.н. със здравия разум? Докато подобни измами на преценката са обезпокоителни и често фатални в обикновения живот, те представляват най-голямата възможна опасност за здравето на свръхсетивния опит. Езотеричният ученик не може да получи общо правило като ръководство за по-висши светове, а само инструкцията да направи всичко възможно за здравословното си разсъждение, за свободната си, независима преценка.

След като наблюдателят на висшите светове разбере какво всъщност е въображението, той много скоро придобива усещането, че образите на астралния свят не са *просто* образи, а по-скоро проявления на духовни същества. Той се научава да разпознава, че може да припише въображаемите образи еднакво на духовни или психически същества —

Той трябва да свърже неща като сетивните цветове със сетивните обекти или същности. Въпреки това, той все още ще има много да учи в това отношение. Той ще трябва да прави разлика между цветни образувания, които изглеждат непрозрачни, и такива, които са напълно прозрачни и изглеждат изцяло осветени отвътре. Всъщност, той ще възприема и образувания, които постоянно регенерират цветната си светлина в себе си, образувания, които не само са напълно осветени и прозрачни, но и непрекъснато излъчват в себе си. И той ще свърже по-непрозрачните образувания с по-нисши същности, а осветените - с междинни; образите, излъчващи се в самите себе си, ще бъдат проявления на по-висши духовни същности.

Ако човек иска да схване истината за въображаемия свят, не бива да дефинира понятието за духовно виждане твърде тясно. Защото в този свят човек открива не само възприятия за светлина и цвят, които по този начин могат да бъдат сравнени с визуалните преживявания на физическия свят, но и впечатления за топлина и студ, за вкус и мирис, всъщност други преживявания на въображаемите „сетива“, за които няма еквивалент във физическия свят. Впечатленията за топлина и студ във въображаемия (астрален) свят са откровения на волята и намеренията на психическите и духовните същества. Дали такова същество възнамерява нещо добро или зло се разкрива в специфичен ефект на топлина или студ. Човек може също да „вкуси“ и „помирише“ астрални същества. - Само това, което в действителност-

Физическият аспект на тона и звука, който съставлява химичния елемент , *почти напълно* липсва в истински въображаемия свят. В това отношение цари беззвучна тишина. Вместо това, нещо съвсем различно се представя пред този, който напредва в духовното наблюдение, нещо сравнимо със звуците и тоновете, с музиката и езика на сетивния свят. И тази висша сфера се появява именно когато всички звуци и тонове на външния физически свят са напълно замлъкнали, всъщност, когато дори най-слабото вътрешно, психическо ехо е заглушено в тази сфера на външния свят. Тогава за наблюдателя се случва нещо, което може да се нарече разбиране *на смисъла* на въображаемите преживявания. Ако човек сравни преживяното тук с нещо във физическия свят, би могъл да се позовава само на нещо за изясняване, което изобщо не съществува в този свят. Представете си, че сте способни да възприемате мислите и чувствата на човек, *без* да чувате думите му с физическото ухо. Такова възприятие би било сравнимо с онова непосредствено разбиране на въображаемото, което наричаме „слух“ в духовен смисъл. „Говорещият“ елемент е впечатлението за цвят и светлина. В проблясъците и избледняването, в промените в цветовете на образите, се разкриват хармонии и дисхармонии, разкриващи чувствата, идеите и мислите на психическите и духовните същества. И точно както звукът във физическия човек се усилва в дума, когато мисълта се отпечата върху него, така и хармониите и дисхармониите на духовния свят се усилват в откровение.

Това са откровения, които самите по себе си са съществени мисли. За да се случи това обаче, в този свят трябва да „стане мрак“, ако мисълта иска да се разкрие в своята непосредственост. Преживяването, което възниква тук, се представя по следния начин: Човек вижда как ярките цветове – червеното, жълтото и оранжевото – избледняват и възприема как висшият свят потъмнява през зелено до синьо и виолетово; правейки това, човек изпитва в себе си увеличение на вътрешната си воля. Човек изпитва пълна свобода по отношение на мястото и времето; чувства се в движение. Изпитват се определени линии, форми. Но човек не ги преживява като нарисувани пред себе си в някакво пространство, а по-скоро сякаш в непрекъснато движение следва всяка извивка на линия, всяка форма, със собственото си аз. Всъщност човек чувства себе си като художник и едновременно с това като материала, с който е направена рисунката. И всяка линия, всяка промяна на позицията е едновременно преживяване на това аз. Човек се учи да разпознава, че е преплетен с творческите сили на света със своето движещо се аз. Законите на света вече не са нещо външно възприемано от самия човек, а истинска, чудна тъкан, върху която човек тъче. Окултната наука измисля всякакви символични рисунки и изображения. Ако те наистина съответстват на фактите и не са просто въображаеми фигури, тогава те се основават на преживявания на наблюдателя във висши светове, които трябва да се разглеждат по описания по-горе начин.

По този начин, вдъхновеният свят се позиционира във въображаеми. Когато въображението започне да отразява наблюдаваното-

Когато разкриват значенията си на „тих език“, светът на вдъхновението се отваря *във въображението*.

От света, в който духовният наблюдател прониква по този начин, физическият свят е откровение. Това, което е достъпно за сетивата и ограничената до тях интелектуална част, е само външната страна на този физически свят. Да дадем само един пример: растението, наблюдавано с физическите сетива и физическия интелект, не е пълната същност на растението. Всеки, който познава само това физическо растение, има пред себе си нещо подобно на това, което би имало същество, което би могло да възприеме човешки нокът, но за което възприятието на *самото човешко същество* би било недостъпно. Структурата и същността на нокътя обаче могат да бъдат разбрани само когато се обяснят от гледна точка на цялата човешка същност. Така всъщност растението е разбираемо само когато се знае какво му принадлежи, както цялата човешка същност принадлежи на човешкия нокът. Тази принадлежност към растението обаче не може да се открие във физическия свят. Растението се основава, първо, на нещо, което се разкрива само чрез въображението в астралния свят, и второ, на нещо, което се разкрива само чрез вдъхновението в духовния свят. - По този начин, растението като физическо същество е откровение на същност, която може да бъде разбрана чрез въображение и вдъхновение.

Както може да се види от гореизложеното, пред наблюдателя на висшите светове се открива път, който започва във физическия свят. Всъщност той може...

Човек трябва да започне, като се издигне от този физически свят и се издигне от неговите проявления до висшите същества, които са в основата им. Ако започне с животинското царство, може да се издигне до въображаемия свят; ако започне с растителния свят, духовното наблюдение води чрез въображението до света на вдъхновението. Защото, ако човек следва този път, скоро ще открие в въображаемия и вдъхновяващ свят същества и факти, които изобщо не се проявяват във физическия свят. Следователно, не бива да се вярва, че по този начин се опознават само онези същества от висшите светове, които имат своите проявления във физическия свят. Всеки, който веднъж е навлязъл в въображаемия свят, научава за богатство от същества и събития, за които обикновеният физически наблюдател никога не би могъл да мечтае.

Съществува обаче и друг път. Такъв, който не води началото си от физическия свят . Такъв, който дава директно ясновидство към висшите сфери на съществуването. За мнозина този път е по-привлекателен от споменатия по-рано. И все пак, предвид нашите обстоятелства, трябва да се избере само изкачването от физическия свят. Той изисква от наблюдателя отказът, необходим първо за изследване на физическия свят и събиране на прозрения и по-специално преживявания там. Но със сигурност е подходящият път за нашия настоящ културен контекст. Другият предполага предварително придобиване на духовни качества.

които са изключително трудни за постигане при настоящите житейски обстоятелства. Въпреки че - подобни качества на душата са многократно и категорично подчертавани в съответните писания , като например степенята, до която човек трябва да ги придобие (напр. безкористност, всеотдайна любов и т.н.), ако желае да достигне висшите светове, без да започва от твърдата основа на физическия свят, повечето хора въпреки това нямат дори отдалечена - адекватна представа за това. И ако някой след това се пробуди във висшите светове без необходимата степен на съответните качества на душата, неизбежно ще последва неопишуема мъка. Сега човек не бива да вярва, че би могъл да се откаже от тези качества на душата, като започне от физическия свят и неговите преживявания . Да се вярва в подобно нещо също би било тежка грешка. Но такъв начин на действие позволява човек да придобие тези качества на душата до степенята и най-вече във формата, която е възможна при настоящите ни житейски обстоятелства.

И има още нещо, което трябва да се обмисли. Ако човек изхожда от физическия свят по посочения начин, то дори след като се издигне до висшите светове, той остава в жива връзка с този физически свят. Запазва пълно разбиране за всичко, което се случва в него, и пълната способност да действа в него. Всъщност това разбиране и тази способност за действие растат по най-благоприятния начин именно чрез познанието за висшите светове. Във всяка област...

Животът, и колкото и прозаичен и практичен да изглежда, познавачът на висшите светове ще бъде по-полезен и ще има по-добър ефект от неценителя, при условие че първият е поддържал жизненоважна връзка с физическия свят.

Но онези, които са пробудени към висшите сфери на съществуването, без да започват от физическия свят, твърде лесно се отчуждават от живота; те стават отшелници, стоящи пред своите ближни без разбиране или участие. Всъщност често се случва онези, които не са напълно обучени по този начин – макар и не тези, които са напълно развити – да гледат отвисоко на преживяванията на физическия свят с известно презрение, да се чувстват твърде превъзхождащи ги и т.н. Вместо участието им в света да се увеличава, такива хора се закоравяват вътрешно, егоистични в духовен смисъл. Изкушението към всичко това наистина не е незначително. И онези, които се стремят към възнесение към висшите светове, трябва да бъдат особено внимателни за това.

От вдъхновението, духовният наблюдател може да се издигне до *интуицията*. В терминологията на езотеричната наука тази дума означава в много отношения точно обратното на това, за което често се използва в обикновения живот. В последната, човек говори за интуиция, когато има смътно усещано чувство за истина, което само по себе си няма ясно, концептуално изяснение. Тя се разглежда по-скоро като предварителен етап на познанието, отколкото като самото знание. Такова съответстващо „чувство за прозрение“ може – според това определение – да съдържа велика истина, като например...

Може да бъде осветено от проблясък на светлина; може да се счита за знание само когато е основано на концептуални преценки. Понякога интуицията се използва и за описание на нещо, което човек „чувства“ като истина, нещо, в което е напълно убеден, но което не иска да обременява с рационални преценки. Хората, които са изложени на езотерични прозрения, често казват: „Това винаги ми е било ясно интуитивно.“ Всичко това трябва да се пренебрегне, ако човек иска да разглежда термина „интуиция“ в истинското му значение, както е предвидено тук. В това приложение интуицията не е знание, което не е достатъчно ясно за рационалното знание, а по-скоро такова, което далеч го превъзхожда.

Във вдъхновението преживяванията на висшите светове изразяват своето значение. Наблюдателят живее в качествата и действията на съществата от тези висши светове. Когато, както е описано по-горе, следва линия или форма със своето его, той знае, че не е в самото същество, а в неговите качества и действия. Дори във въображаемото познание той изпитва например, че не се чувства извън, а вътре в цветните образи; но също така знае също толкова точно, че тези цветни образи не са независими същности, а по-скоро качества на такива същества. Във вдъхновението той осъзнава, че става едно цяло с действията на такива същества, с откровенията на тяхната воля; само в интуицията той се слива със същества, които са самодостатъчни. В най-истинския смисъл това може да се случи само когато

Това сливане не се случва чрез унищожение, а по-скоро чрез пълното запазване на собствената същност . Всяка „загуба на себе си“ в чуждо същество е вредна. Следователно, само силно консолидирано в себе си „аз“ може да се потопи в друго същество без вреда. Човек е схванал нещо интуитивно само когато е стигнал до усещането, във връзка с това „нещо“, че в него се проявява същество от същия вид и вътрешна пълнота като собственото му „аз“. Всеки, който наблюдава камък със сетивата си и се опитва да разбере неговите характеристики с интелекта си – и обичайните научни инструменти – научава само за външната страна на камъка. Като духовен наблюдател, той напредва към въображаемо и вдъхновено знание. Ако живее в последното, може да стигне до по-нататъшно усещане. Това усещане може да се характеризира чрез сравнение по следния начин. Представете си, че виждате човек на улицата. В началото това прави мимолетно впечатление на наблюдателя. По-късно човек го опознава по-добре; и идва моментът, в който човек се запознава толкова интимно с него, че душата се отваря за душата. Преживяването, през което човек преминава, когато обвивките на душите падат и азът се изправя лице в лице със себе си, е сравнимо с това, когато за духовния наблюдател камъкът се явява само като външно откровение и той напредва към нещо, към което камъкът принадлежи, както нокътят принадлежи на човешкото тяло и което се проявява като „аз“, точно както собственото аз е едно цяло.

Само чрез интуицията човек може да постигне онзи вид знание, което го води към „вътрешното същество“ на съществата. В дискусията за вдъхновението бяха - повдигнати някои въпроси относно трансформацията, която вътрешното състояние на ума на духовния наблюдател трябва да претърпи, за да достигне до тази форма на познание. Казано е например , че една неправилна преценка не трябва просто да се обръща към интелекта, но и да предизвиква усещането, че причинява страдание и болка. И наблюдателят трябва систематично да култивира такъв вътрешен опит. Докато обаче тази болка произтича от симпатиите и антипатиите на егото, от неговата пристрастност, не може да се говори за някаква подготовка за постигнатото по този начин вдъхновение. Такова раздвижване на ума е все още далеч, много далеч от вътрешното участие, което егото трябва да приеме в чистата истина – като истина – ако иска да постигне гореспоменатите цели. Не може да се подчертае достатъчно, че всички форми на интерес, които в обикновения живот се проявяват като удоволствие и болка по отношение на истината и грешката, първо трябва да бъдат заглушени, а след това трябва да се заеме съвсем различен вид интерес, такъв без никакъв егоизъм, ако искаме да се случи нещо за познанието чрез вдъхновението. Това едно качество от вътрешния живот на душата обаче е само едно от средствата за подготовка за вдъхновение. Към него трябва да се добавят неограничен брой други. И колкото по-изтънчен става духовният наблюдател по отношение на това, което вече е послужило като вдъхновение, толкова повече

Той е способен да се доближи до интуицията. Систематичните инструкции, които окултната наука дава за интуицията, ще бъдат разгледани по-подробно в следващите есета.

От послеслова на Мари
Щайнер (1931)

Бележки на редактора |
Списък с корекции

Преглед на пълните
съчинения на Рудолф
Щайнер

ОТ ПОСЛЕСЛОВА НА МАРИ ЩАЙНЪР

(1931 г.)

Рудолф Щайнер продължи недовършените тук мисли в други произведения. Самият той определи своите произведения „Път към човешкото себепознание“ и „Прагът на духовния свят“ като своеобразно продължение на представеното тук. „Космология, религия и философия“ представлява по-нататъшно засилване на силата на своите просветляващи описания на медитативните процеси на познание, както и брошурата „За живота на душата“. Рудолф Щайнер достигна върха във формулирането на свръхсетивни прозрения през последната година от живота си, когато ни остави като наследство своите „Ръководни принципи за Антропософското общество“ и своите „Писма до членовете“, които сега са публикувани под заглавието „Мистерията на Михаил“. Те са заключението и короната на започнатата тук работа за езотеричното съзнание на човечеството. За тези, на които им е твърде трудно да се справят сами с това, нека прочетат и преживеят дълбоките обяснения на Карл Унгер в неговия труд „От езика на съзнателната душа“. Те ще получат неизмерима полза от него. Тези писма, които Унгер е написал за кръг от членове, след това за списание „Антропософия“ и които са публикувани като книга след смъртта му, са най-яркото изследване на тази обширна тема, превръщаща когнитивните процеси в процеси на живот. Тук, в една душа, се е случило това, което Рудолф Щайнер е описал в своите учения –

Това, което искаше да събуди: мисленето отново се е превърнало в живот. Езикът на съзнателната душа намира пътя си към изгубеното слово, което Рудолф Щайнер изтръгна от смъртта и върна на човечеството.

БЕЛЕЖКИ НА РЕДАКТОРА

Този проблем

Есетата „Етапите на висшето познание“ първоначално се появяват като пряко продължение на предходната поредица есета „Как се постига познание за висшите светове?“ в списание „Луцифер-Гнозис“, редактирано от Рудолф Щайнер. Първата част, в брой 29 от октомври 1905 г., носи подзаглавието „Като междинно размишление върху статията „Как се постига познание за висшите светове?““. В края на последната публикувана част (брой 35, май 1908 г.) се появява обичайната бележка: „Следва продължение“. Следователно настоящият текст е фрагмент от поредица есета. Рудолф Щайнер подготвя книжно издание, но то никога не е публикувано. До 1910 г. наборните листове за самостоятелно издание вече са налични и през 1914 г. текстът е напълно нулиран заедно с „Как се постига...“ (5-то издание). Нито самостоятелното издание (1910 г.), нито съвместното издание с „Как да се постигне...“ (1914 г.) обаче не се осъществяват. Едва през 1931 г. Мария Щайнер реализира първото книжно издание. В предговора си тя посочва пряката връзка между „Етапите на висшето познание“ и „Как да постигнем...“. За пълното издание към текста са добавени предговорът и послесловът на Мария Щайнер, както и откъс от предговора на Рудолф Щайнер към 5-то издание на „Как да постигнем...“.

Текстова основа: Единственото оторизирано от Рудолф Щайнер печатане в броевете на „Луцифер-Гнозис“ формира основата за текста в пълното издание, като се вземат предвид промените и ръкописните корекции на Рудолф Щайнер за планираните издания от 1910 и 1914 г., както и промените на Мари Щайнер за първото книжно издание през 1931 г. Последните се отнасят главно до корекции на различни типични за списанията фрази, като например „в предходните броеве“ и „в брой X на това списание“, в книжното издание.

За 7-мото издание (1993 г.) текстът на Дейвид Хофман беше - сравнен с първото издание в „Луцифер-Гнозис“ и гореспоменатите други документи. (Ръкописната версия на есетата не е пълна.) Всички промени са направени от редакторите.

Текстовите корекции в сравнение с първото издание в „Луцифер-Гнозис“ бяха прегледани и или отменени, или, където е необходимо, запазени. Запазените текстови корекции, свързани със съдържанието, са изброени по-долу; корекциите на печатни грешки и внимателната стандартизация на правописа и пунктуацията не са конкретно споменати. Освен това, бележките бяха допълнени и беше добавен текстът „За това издание“.

*Списък с корекции на текста, свързани със
съдържанието, в сравнение с първото издание
на «Lucifer-Gnosis»*

Южна линия

15	14	<i>Сетивен свят</i> вместо <i>сетивен свят</i> Корекция след
корекция-
знамена 1914 (съответстваща корекция от издателя
също стр. 27, редове 5 и 18)
16	18	<i>може да бъде наименувана</i> вместо <i>наименувана</i>
корекция след корекция-
знамена 1914
16	20	<i>Това</i> вместо <i>Следната</i> корекция след корекция-
знамена 1914
18	18	<i>Процеси</i> вместо <i>идеи</i> Смислена корекция
на издателя
18	30	<i>ако</i> вместо <i>където</i> е направена корекция съгласно
пробните отпечатъци 1914
20	22f.	<i>но че е много по-реален,</i> вместо <i>но</i>
<i>много по-реална</i> корекция според корекционните
ленти от 1914 г.
21	3	<i>призрачна</i> вместо <i>трезва</i> корекция след корекция-
знамена 1914
24	7	<i>не са стегнати</i> „вместо <i>не са</i> “ Оригиналната версия-
Фразата „ <i>sion nicht sind</i> “ се появява в коректурите
през 1914 г. (вероятно погрешно) като „ <i>dicht sind</i> “,
<i>което</i> е коригирано от Рудолф Щайнер чрез вмъкване
на „ <i>nicht</i> “ .
24	14	Този параграф е последван в есето в „Луцифер-
Гнозис“
Следващото изречение, насочено към следващия
брой, което Рудолф Щайнер вече е пропуснал в

доказателствата от 1910 и 1914 г., гласи: *След това кратко описание на четирите етапа на познанието, по-точни подробности ще бъдат предоставени в следващите броеве .*

- 24 26 *Сетива* вместо *душа* : Смислена корекция на Мари Щайнер
за първото книжно издание от 1931 г.
- 35 14-16 *Под такива влияния въображението се развива естественото познание, отколкото как се развива въображаемото познание под такива влияния и каква е неговата връзка с духовния свят.* Корекция според галерните доказателства от 1910 и 1914 г.
- 36 1 В списанието «Луцифер-Гнозис» тази глава Заглавието на поредицата все още беше: „*Етапите на висшето познание* “ , а подзаглавието: „*Ученикът и „Гуру“*“. В коректурите от 1910 и 1914 г. Рудолф Щайнер просто използва заглавието: „*Въображението* “ (без подзаглавие).
- 36 14 във връзка с допълнението на Мари Щайнер към книжното издание 1931 г.
- 40 31 *Казано е* вместо „*По-горе е казано* “ Корекция според коректурите от 1910 и 1914 г.
- 41 1 *този етап на въображението* вместо *това въображение* Ър-
Допълнението на Мари Щайнер към книжното издание от 1931 г.
- 41 22. (Забележка на редактора: *Предоставено е „синтетично добавяне“* .)
- 42 20 *все още* вместо „*още*“ корекция от Мари Щайнер за Издание на книгата от 1931 г.
- 45 5 «Гуру» За първото книжно издание, Мари Щайнер В другите съответни пасажии в тази глава титлата „Гуру“ е заменена с термините *таен учител, учител* или *водач* , за да се избегне объркване между концепцията на Рудолф Щайнер за тайния учител и индийско-теософското разбиране за гуруто (вж. обсъждането на връзката между духовен ученик и учител, стр. 13 и сл. в този том).
- 49 16 , а не смислена корекция от редактора.
- 64 14-19 *Човек трябва... да е бил информиран.* Допълнение съгласно коректурите от 1910 и 1914 г.

79 6 *бремене* , вместо да *го оставя* . Съответстваща
корекция Мари
Щайнер за книжното издание от 1931 г.

Произведенията на Рудолф Щайнер в Събраните съчинения (СА) са изброени в бележките с техния библиографски номер. Вижте също общия преглед в края на тома.

към страница

7. *Списание «Луцифер-Гнозис»: Приносите на Рудолф Щайнер към «Луцифер-Гнозис» са събрани и публикувани в пълното издание под заглавието: «Луцифер - Гнозис 1903-1908. Събрани есета по антропософия и доклади от списанията <Луцифер> и (Луцифер - Гнозис>», GA 31.*

„Теософия. Въведение в свръхсетивното познание за света и човешката съдба“ (1904), GA 9-

„Окултната наука в общи линии“ (1910), GA 13.

„Как човек може да придобие знание за висшите светове?“ (1904-1905), GA 10.

- 13 *„Духовното ръководство на човека и човечеството. Духовно- научни открития за развитието на човечеството“ (1911), GA 15.*

„Път към себепознанието на човека. В осем медитации“ (1912), GA 16.

„Прагът на духовния свят. Афористични размисли“ (1913), GA 17.

- 28 *„От Акашовите записи“ (1904-08), GA 11.*

- 29 *Съзнателното култивиране на определени добродетели: Вижте главата „За някои ефекти от посвещението“ в „Как човек постига познание за висшите светове?“, GA 10, стр. 115 и сл.*

- 32 *„Ликувайки до небесата, скърбейки до смърт“: Песента на Клерхен в „Егмонт“ на Й. В. Гьоте, действие 3.*

В персийската поезия се среща красива легенда за Христос: Легендата е предадена от Нисами (Незамий) (починал през 1209 г.) и е преведена от Йозеф фон Хамер в неговата „История на красивото изкуство на реториката на Персия, с антология от 200 персийски поети“, Виена 1818 г., стр. 108. Гьоте използва този превод за своите „Бележки и есета за по-добро разбиране на западно -източния диван“, където го цитира изцяло в раздела „Общи положения“.

- 35 *Значението на гореспоменатите качества вече беше посочено по-рано в обсъждането на „Лotosовите цветя“: В главата „За някои ефекти от посвещението“ в „Как да постигнем знание за висшите светове?“, GA 10, стр. 117 и сл.*
- 49 *в различните методи на окултно обучение: Вижте например обясненията на Рудолф Щайнер в двете лекции в Щутгарт на 3 и 4 септември 1906 г., в „Пред портата на теософията“, GA 95.*
- 83 *«Космология, религия и философия». Автоматични справки върху десетте лекции от «Френски курс» от 6 до 15 септември 1922 г., GA 25.*

Брошурата „За живота на душата“: Четири есета, публикувани първоначално в „Das Goetheanum“, октомври/ноември 1923 г., първо отделно издание под същото заглавие, Dornach 1930 г., сега включена в „Мисълта на Гьотеанум сред културната криза на настоящето. Събрани есета 1921-1925 от седмичния журнал <Das Goetheanum>“, GA 36, стр. 349-364. Предлага се и като отделно издание под заглавие: „За живота на душата. Езикът и духът на езика“, Dornach 1975 г.

„Антропософски принципи. Пътят на познанието в антропософията. Мистерията на Михаил“ (1924/25), GA 26.

Карл Унгер, «От езика на съзнателната душа. Въз основа на - <водещите принципи> на Рудолф Щайнер», Дорнах 1930, 4-то издание, Съчинения, том III, Щутгарт 1981.

РУДОЛФ ЩАЙНЕР ПЪЛНО ИЗДАНИЕ

Структура според: Рудолф Щайнер - Литературният и художествено творчество. Библиографски преглед (Номерата на библиографията са в курсив и са в скоби)

А. ПИСАНИЯ

1. Фабрики

„Научни съчинения“ на Гьоте, въведение и коментари от Р. Щайнер, 5 тома, 1884-97, препечатка 1975 г., (*от 1925 г. до 1976 г.*); отделно издание на въведенията, 1925 г. (1)

Очертания на епистемологията на светогледа на Гьоте, 1886 (2)

Истина и наука. Прелюдия към <Философия на свободата> 1892 (3)

Философия на свободата. Очертания на един съвременен мироглед, 1894 (4)

Фридрих Ницше, борец срещу времето си, 1895 (5)

Светогледът на Гьоте, 1897 (6)

Мистицизмът в зората на съвременния интелектуален живот и връзката му със съвременния мироглед, 1901 (7)

Християнството като мистичен факт и мистериите на древността, 1902 (8)

Теософия. Въведение в свръхсетивното познание за света и човешката съдба, 1904 (9)

Как човек може да придобие знания за висшите светове? 1904/05 (10)

От Акашовите записи, 1904-08 (11)

Етапите на висшето познание, 1905-08 (12)

Тайната наука в общи линии, 1910 (13)

Четири мистериозни драми, 1910-13 (14)

Духовното ръководство на човека и човечеството, 1911 (75,)

Антропософски календар на душата, 1912 (*в 40*)

Път към себепознанието на човека, 1912 (16)

Прагът на духовния свят, 1913 (17)

Загадките на философията в тяхната история, очертани, 1914 (18)

От загадката на човека, 1916 (20)

От „Загадките на душата“, 1917 (21)

Интелектуалната природа на Гьоте, разкрита чрез неговия „Фауст“ и чрез приказката за змията и лилията, 1918 (22)

Основните проблеми на социалния въпрос в жизнените потребности на настоящето и бъдещето, 1919 (23)

Есета върху тройния социален ред и съвременната ситуация 1915-1921 (24)

Космология, религия и философия, 1922 (25)

Антропософски принципи, 1924/25, (26)

Основи за разширяване на изкуството на лечението според духовно-научните - прозрения, 1925 г. От д-р Р. Щайнер и д-р И. Вегман (27)

Моят живот, 1923-25 (28)

77. Събрани есета

Есета по драматургия 1889-1901 (29) - Методологични основи на антропософията 1884-1901 (30) - Есета по културна и съвременна история 1887-1901 (31) - Есета по литература 1886-1902 (32) - Биографии и биографични скици 1894-1905 (33) - Есета от «Луцифер-Гнозис» 1903-1908 (34) - Философия и антропософия 1904-1918 (35) - Есета от «Гьотеанумът» 1921-1925 (36)

III. Публикации от наследството

Писма - Пословици - Сценични адаптации - Чернови за четирите мистерийни драми 1910-1913 - Антропософия. Фрагмент - Събрани скици и фрагменти - От тетрадки и документи - (38-47)

Б. РАЗГОВОРИТЕ РАБОТАТА

I. Публични лекции

Берлинската серия от публични лекции, 1903/04 до 1917/18 (51-67) - Публични лекции, серии от лекции и университетски курсове в други части на Европа 1906-1924 (68-84)

Лекции на II за членове на Антропософското общество

Лекции и лекционни серии с общо антропософско съдържание - Христология и размисли върху Евангелията - Духовна наука за човека - Космическа и човешка история - Духовният контекст на социалния въпрос - Човекът във връзката му с космоса - Размисли върху кармата - (91-244)

Лекции и трудове върху историята на антропософското движение и Антропософското общество - Публикации върху историята и съдържанието на Езотеричната школа (251-270)

III. Лекции и курсове по отделни области на живота

Лекции по изкуство: Общи художествени аспекти - Евритмия - Формиране на речта и драматично изкуство - Музика - Изобразително изкуство - История на изкуството - (271-292) - Лекции по образование (293-311) - Лекции по медицина (312-319) - Лекции по естествени науки (320-327) - Лекции за социалния живот и тройния социален ред (328-341) - Лекции за работниците по реконструкцията на Гьотеанума (347-354)

В. ХУДОЖЕСТВЕННОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ

Точни репродукции на картини, графични дизайни и скици на Рудолф Щайнер в художествени портфолия или като отделни листове: дизайни за изографисването на Първия Гьотеанум - учебни скици за художници - програмни изображения за евритмични представления - евритмични форми - дизайни за евритмичните фигури - рисунки на черна дъска за лекционната работа и др.

*Томовете на Пълните съчинения на Рудолф Щайнер
са еднакво екипирани в рамките на отделните групи.
Всеки том се предлага поотделно.*